Kon. Bat. Gen.
VI
487b

INSTRUCTIE-INVENTARIS

VOOR DE

ARTILLERIE DER LANDMACHT

IN

NEDERLANDSCH OOST-INDIË.

INLEIDING.

UITGAVE 1930.

REPRODUCTIEBEDRIJF, TOP. DIENST
BATAVIA, CENTRUM — 1930.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

VI 487-6

D. v. O. III.
I. I. Inl.

Prijs F 160

INSTRUCTIE-INVENTARIS

VOOR DE

ARTILLERIE DER LANDMACHT

IN

NEDERLANDSCH OOST-INDIË.

INLEIDING.

UITGAVE 1930.

REPRODUCTIEBEDRIJF, TOP. DIENST
BT. CENTRUM 4412 — 1930.

KON. BAT. GENOOTSCHAP VAN K. EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-7-2010
Nomor Induk : 6490 IPN-Mus
TMR - ID : 0000-35955760
ITEM - ID : 0000 3829587
Asal :

INHOUD.

INLEIDING.

		Bladz.
	Lijst van afkortingen	IV
	Toelichtingen voor het gebruik	1
	Opgave omtrent de gebezigde maten en gewichten	4
	Wijze van meten der voorwerpen, hoofdzakelijk vervaardigd van leder, singelband of touw	4
	Opgave omtrent het merken en nummeren	4
	Voorschrift omtrent het verven, teren en kleuren	7
	Opgave van verschillende minerale vetten en oliën, benoodigd bij het onderhoud van het materieel en van hunne bestemming	9
	Voorschrift omtrent het opstellen, opleggen en onderhouden	11
I	Geschut	18
II	Projectielen	21
III	Affuiten, ramen, voertuigen en vervoermiddelen	22
IV	Onderdeelen van vuurmonden, affuiten en voertuigen	24
V	A. Artillerie gereedschappen en instrumenten	25
V	B. Telefoonmaterieel	26
VI	Draagbare wapenen met toebehooren, verwisselstukken, geweermakersgereedschappen en maten, lederwerk, slag- en blaastinstrumenten, schermgereedschappen	26
VII	Buskruit en ernstvuurwerken en daartoe behoorende bestanddeelen, gereedschappen en pakmiddelen	26
VIII	A. Algemeene werktuigen en gereedschappen	26
VIII	B. Pak- en beschermingsmiddelen	28
IX	Beddingen met beddinghout en toebehooren, en gereedschappen voor den batterijbouw	30
X	Paardetuig, poetsgereedschappen, kluistermiddelen en hoefbeslag	32
XI	Rijwielmaterieel	
XIII	Gereedschappen voor ambachten	34
XIV	Materialen en algemeene behoeften	35
	Opgave van de maximum gewichten der vrachten in den Indischen Archipel en wijze van dragen door koelies	42

LIJST VAN AFKORTINGEN VOORKOMENDE IN DEN I. I.

A.	=	Achterlaad.
A. C. W.	=	Artillerie-Constructie-Winkel.
Alg.	=	Algemeen, Algemeene.
Alum.	=	Aluminium.
Amb.	=	Ambulance.
Am.	=	Amerikaansche.
Art.	=	Artillerie.
b.	=	breed.
B. C.	=	Batterij Commandant.
Ber.	=	Bereden.
Bf.	=	Bofors.
Bg.	=	Berg.
B. H.	=	Bijdehandsche.
Bl.	=	Blik, blikken.
B. M.	=	Buiten model.
Br.	=	Brons, bronzen.
Cav.	=	Cavalerie.
d.	=	Dik.
D. i. O.	=	Dik in omtrek, gebruikelijk bij touwwerk.
Eenw.	=	Eenwandige.
G.	=	Groot, groote.
Gd.	=	Gevuld, gevulde, voor projectielen gebruikelijk.
Gec.	=	Geconfectionneerd.
Gew.	=	Gewoon, gewone.
Gr.	=	Granaat, granaten.
G. K.	=	Granaatkartets, granaatkartetsen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

G. Ml. = Grootste middellijn.
H. = Hoofd.
h. = Hoog.
Hor. = Horizontaal, horizontale.
Ht. = Hout, houten.
Hw. = Houwitser.
Ind. = Indisch, Indische.
IJ. = IJzer, ijzeren.
Inf. = Infanterie.
Inw. = Inwendig.
K. = Kort, korte.
Kal. = Kaliber.
Kl. = Klein, kleine.
Kl. Ml. = Kleinste middellijn.
Kr. = Koper, koperen.
(K. T. V.) = Kolteervernissen.
L. = Lang, lange.
l. = Lang, heeft een lengte van.
Lk. = Linker.
Ld. = Lood, looden, luchtdoel.
Lg. = Ledig, voor projectielen gebruikelijk.
Ln. = Linnen.
Lr. = Leder.
Lt. = Licht, lichte, in tegenstelling van zwaar.
M. = Model.
Mar. = Marechaussee.
Mat. = Materieel.
Max. = Maximum.
Mg. = Messing.
Min. = Minimum.
Mitr. = Mitrailleur.
Ml. = Middellijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ms.	=	Middelsoort.
Mt.	=	Motor.
Mun.	=	Munitie.
M. v. O.	=	Magazijn(en) van Oorlog.
Ned.	=	Nederlandsch.
Nik.	=	Nikkel, nikkelen.
(O.).	=	Oliën.
O. M.	=	Oud model.
On. v. W.	=	Officieren van wapening.
Oph.	=	Ophelderingen.
P. F.	=	Projectielfabriek.
P. M.	=	Proefmodel.
P. W.	=	Pyrotechnische werkplaats.
Rt.	=	Rechter.
S. G.	=	Soortelijk gewicht.
St.	=	Staal, stalen.
St. Art.	=	Stellingartillerie.
Sv.	=	Snelvuur.
Tel.	=	Telefoon, telefonen.
Tn.	=	Tin.
(T).	=	Teren.
Uitw.	=	Uitwendig.
V. B.	=	Voorbewerkt.
Vert.	=	Verticaal, verticale.
V. H.	=	Vandehandsche.
Vd.	=	Veld.
(1 V).	=	Eenmaal verven.
(2 V).	=	Tweemaal verven.
W. D. W.	=	Werkplaatsen voor draagbare wapenen.
Zk.	=	Zink, zinken.
Zw.	=	Zwaar.
℔	=	Amsterdamsche pond.
,,	=	Inch, Engelsche duim, seconden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

HOOFDSTUK I.

Geschut.

HOOFDSTUK II.

Projectielen.

HOOFDSTUK III.

Affuiten, ramen, voertuigen en vervoermiddelen.

HOOFDSTUK IV.

Onderdeelen van vuurmonden, affuiten en voertuigen.

HOOFDSTUK V A.

Artilleriegereedschappen en instrumenten.

HOOFDSTUK V B.

Telefoonmaterieel.

HOOFDSTUK VI. (1)

Draagbare wapenen met toebehooren, verwisselstukken, geweermakersgereedschappen en maten, lederwerken, slag- en blaasinstrumenten en schermgereedschappen.

---

(1) Bij de aan On. v. W. uit te reiken hoofdstukken VI wordt verstrekt de „Extract-Inleiding (ten dienste van de officieren van wapening)."

PERPUSTAKAAN NASIONAL

HOOFDSTUK VII.

Buskruit en ernstvuurwerken en daartoe behoorende bestanddeelen, gereedschappen en pakmiddelen.

HOOFDSTUK VIII A.

Algemeene werktuigen en gereedschappen.

HOOFDSTUK VIII B.

Pak- en beschermingsmiddelen.

HOOFDSTUK IX.

Beddingen met beddinghout en toebehooren en gereedschappen voor den batterijbouw.

HOOFDSTUK X.

Paardetuig, poetsgereedschappen en kluistermiddelen.

HOOFDSTUK XI.

Rijwielmaterieel.

HOOFDSTUK XIII.

Gereedschappen voor ambachten.

HOOFDSTUK XIV.

Materialen en algemeene behoeften.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

TOELICHTINGEN VOOR HET GEBRUIK.

1. (1) De benamingen in den I. I. voorkomende moeten, met inachtneming van de volgorde, in alle administratieve stukken voluit worden gebezigd, zonder evenwel angstvallig vast te houden aan de gebezigde lettersoort.

(2) De namen van ernstvuurwerken en munitiën dienen — de eerste maal, dat zij in eenig schrijven gebezigd worden — nader te worden aangeduid met den naam van den vuurmond, waarbij zij gebruikt worden. Bijv. Buizen Tijdschok No. 1. (12 c.m. Hw.).

(3) Deze bepaling geldt niet voor de materieele bescheiden zooals processen-verbaal, restantstaten, magazijnsboeken, overschrijvingsstaten, enz. enz., waarin de naam c.q. het nummer vermeld moet worden zooals de I. I. die aangeeft.

(4) Wanneer behalve de voorwerpen van model ook nog voorwerpen aanwezig zijn van vroegere modellen worden deze genoemd: oud model (O. M.).

(5) Buiten model (B. M.) zijn die artikelen, welke noch van model, noch van oud model zijn en welke niet even goed (d. w. z. tot het zelfde doel of met dezelfde middelen of dezelfde onderdeelen) als de van model te gebruiken zijn.

(6) **Voorwerpen, welke in een of ander opzicht van de beschreven modellen afwijken, maar even goed als de van model te gebruiken zijn, hetwelk zich vooral voordoet bij voorwerpen welke uit de particuliere industrie worden verkregen, worden onder de overige verantwoord, zoo noodig met korte vermelding van de verschillen in de kolom Aanmerkingen van het magazijnsboek.**

(7) Alle riemen, waarvan het aantal gaten niet toereikend blijkt te zijn, kunnen plaatselijk van meer gaten worden voorzien, als aan het gebruiksdoel hierdoor geen nadeel wordt toegebracht.

(8) Proefmodellen (P. M.) worden in de administratieve stukken opgenomen met vermelding van het jaar waarin die voorwerpen ontworpen zijn, bijv. P.M. 1904.

(9) Bij ontvangst uit Europa of van elders van artikelen ten dienste der artillerie, welke nog niet in den I. I. zijn opgenomen, zullen de ordonnateurs voor het materieel daarvan

PERPUSTAKAAN NASIONAL

— zoo noodig onder overlegging ter bezichtiging van modellen of monsters — kennis geven:

a. aan het H.W.D.W.
voor artikelen vallende onder hoofdstuk VI.

b. aan het H.P.W.
voor artikelen vallende onder de hoofdstukken II en VII.

c. aan het H.A.C.W.
voor artikelen vallende onder de overige hoofdstukken van den I. I.

2. (1) Door genoemde ambtsbekleerders wordt daarop den ordonnateur voor het materieel **per omgaande** medegedeeld of en zoo ja, onder welke benamingen en in welk(e) hoofdstuk(ken) dat materieel in den I. I. zal worden opgenomen, waarmede dan bij de inname van het materieel, in afwachting van aanvulling van den I. I., al dadelijk rekening moet worden gehouden.

(2) Bij verstrekkingen aan de magazijnen van bij den A.C.W. de P.W. of de W.D.W. aangemaakt, nieuw ingevoerd en nog niet in den I. I. opgenomen, materieel moeten de benamingen waaronder dat materieel in den I. I. zal worden opgenomen, worden gevolgd, met vermelding op het verstrekkingsbewijs van het betrekkelijk hoofdstuk van den I. I.

(3) Artikelen, welke naar het oordeel van het H.W.D.W., het H.P.W. of het H.A.C.W. niet of nog niet voor opneming in den I.I. in aanmerking komen (b.v. proefmaterieel), worden bij de inname bij de boeken in de vervolghoofdstukken (aan te geven door evengenoemde ambtsbekleeders — ook de benamingen) ingenomen; waarin ook wordt opgenomen het materieel dat uit den I. I. is vervallen, maar waarvan nog voorraad in de magazijnen moet worden aangehouden.

(4) Voorwerpen, niet tot het materieel der artillerie behoorende, worden in een afzonderlijk hoofdstuk XV van het magazijnsboek opgenomen. Deze voorwerpen worden naar hun aard op overeenkomstige wijze als het artilleriematerieel in de magazijnen opgelegd en onderhouden, doch daarvan zooveel mogelijk afgezonderd gehouden.

(5) Instrumenten, gereedschappen en materialen, die alleen voor den A.C.W., de P.W., de W.D.W. of de C.v.P. benoodigd zijn en niet bij andere takken van den artilleriedienst gebruikt

PERPUSTAKAAN NASIONAL

worden, zijn niet in den I. I. opgenomen; deze artikelen moeten in vervolgonderdeelen van de bestaande hoofdstukken, waartoe zij feitelijk zouden behooren en in de vervolghoofdstukken in de magazijnsboeken van de betrokken magazijnen worden ingenomen.

(6) Bij de garnizoenswapenmagazijnen moet het materieel voorkomende in andere hoofdstukken dan hoofdstuk VI worden opgenomen in de afdeeling VI C a. van het magazijnsboek indien het gereedschappen voor ambachten betreft, en in de afdeeling VI. F indien het andere artikelen betreft. Bindriempjes echter in VI D.

(7) Ten einde gemakkelijk het hoofdstuk te vinden, waarin een artikel vermeld is, kan gebruik gemaakt worden van de Prijsl. Art. alwaar de voorwerpen in alphabetische volgorde zijn opgenomen.

(8) De voorschriften van den I.I. zijn bindend voor alle officieren, voor de magazijnmeesters der artillerie, en voor alle andere personen, die tot het beheer of gebruik van artilleriematerieel geroepen zijn.

(9) Bij het opnemen, beschrijven, opleggen, keuren, inspecteeren en behandelen van materieel en bij alles wat op het beheer betrekking heeft en in den materieelen artilleriedienst valt te verrichten, behooren de voorschriften van den I.I. gevolgd en geraadpleegd te worden.

(10) De I.I. geeft slechts een beknopte beschrijving van het artilleriematerieel waaruit volgt, dat hij niet voor constructie kan dienen, dit neemt echter niet weg dat nieuw aangemaakt of wel hersteld materieel zooveel mogelijk aan de in den I.I. vermelde opgaven en afmetingen moet voldoen, soms zal zelfs bij gebrek aan andere gegevens de inventaris de eenige bron zijn, die bij aanmaak en herstelling van voorwerpen zal kunnen geraadpleegd worden.

(11) Wanneer in de beschrijving van een artikel een benaming cursief gedrukt staat, wil dat zeggen, dat in den I.I. nog een afzonderlijke beschrijving is opgenomen van het cursief gedrukte artikel.

(12) Bij de beschrijving van een artikel is vermeld waarvoor het dient, tenzij uit de benaming het doel van het artikel voldoende duidelijk blijkt.

(13) Behoudens de in de opheldering van hoofdstuk VI

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aangegeven uitzonderingen zijn de verwisselstukken voor geweren en karabijnen M. 95 geheel afgewerkt.

(14) Het bijhouden van den I.I. is, wat betreft de voor de archieven bestemde exemplaren, verplicht, met uitzondering van die, welke ongewijzigd moeten worden bewaard; de bijwerking geschiedt zooveel mogelijk door inplakking.

OPGAVE OMTRENT DE GEBEZIGDE MATEN EN GEWICHTEN.

3. (1) De gebezigde maten en gewichten komen overeen met de bepalingen vervat in Staatsblad 1928 no. 255 en 256 betreffende de maten en weegwerktuigen.

(2) Wanneer geen aanduiding van lengtematen of gewichten heeft plaats gehad, zijn de eerste altijd in m., de laatste in kg. uitgedrukt.

WIJZE VAN METEN DER VOORWERPEN, HOOFDZAKELIJK VERVAARDIGD VAN LEDER, SINGELBAND OF TOUW.

4. (1) Van deze voorwerpen zijn de afmetingen vermeld, die hoofdzakelijk voor de practijk van gewicht zijn.

(2) In verband daarmede wordt als beginpunt der meting genomen:

1e. bij deelen van leder of singelband, waaraan een of meer gespen zijn aangebracht: de binnenkant van den gesprol;

2e. bij touw-gedeelten: de buitenste binnenkant van het gevormde oog.

OPGAVE OMTRENT HET MERKEN EN NUMMEREN.

5. (1) **Onderscheidingsmerken**. Deze merken op sommige artikelen gesteld, hebben ten doel gelijksoortige voorwerpen van elkander te onderscheiden. Zij zijn omschreven in de beschrijvingen en in den regel zoo kort mogelijk gekozen.

(2) Omtrent de wijze waarop de merken worden gesteld, diene het volgende:

1e. Voor zooverre zulks met letterijzers, nummerijzers of merkijzers moet plaats hebben, worden de in hoofdstuk VI en VIII A vermelde overeenkomstige ijzers gebezigd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

2e. Voor de gevallen dat de merken met verf moeten worden gesteld, geschiedt zulks op geteerde, gegrondverfde, bruin-, grijs-, grijsgroen-, rood-, blauw- of zwartgeverfde voorwerpen met witte en voor het overige met zwarte verf en bezigt men naar gelang dit bepaald is, hoofdletters en cijfers van de

1e soort, h. 0,05
2e „ „ 0,04
3e „ „ 0,03
4e „ „ 0,015

aan gewone drukletters in breedte en dikte geëvenredigd.

Voor de volgletters als de t. in Lt., de r. in Br. enz., alsmede voor de woorden: en, tot, voor, van, enz., moeten kleine letters genomen worden van de halve hoogte der hoofdletters waarbij zij voorkomen; zij worden geplaatst op dezelfde grondlijn als deze.

3e. Bij voorwerpen, die met merkijzers genummerd worden, wordt het teeken No. niet voor het nummer geplaatst, hetgeen bij nummeren met verf wel moet geschieden.

4e. Bij het nummeren met merkijzers, wordt achter de getallen uitsluitend uit 6 of 9 bestaande een punt geplaatst.

5e. Als op geteerde voorwerpen een merk in verf moet worden gesteld, wordt de plaats waar het merk zal komen niet met teer, maar met zwarte verf bestreken en hierop het merk geschilderd.

(3) Bij voorwerpen die uit verschillende deelen bestaan, welke een geheel vormen, wordt niet elk samenstellend deel van zijn bijzonder onderscheidingsmerk voorzien. Zoo wordt bijv. een affuit slechts gemerkt zooals in de beschrijvingen is aangegeven, zonder dat op elk samenstellend deel het daarvoor omschreven onderscheidingsmerk wordt gesteld.

(4) Omtrent bijzondere merken en nummers, zijn nog enkele bepalingen in de algemeene opheldering achter de hoofdstukken opgenomen.

(5) De oude, met brand- en slagmerkijzers gestelde merken (nummers) blijven op de reeds bestaande voorwerpen behouden, Bij aanmaak van voorwerpen mogen deze echter alleen van de nieuwe merken (nummers) worden voorzien.

6. (1) **Fabrieks- en herkomstmerken.** Alle bij de inrichtingen of werkplaatsen van het leger aangemaakte voorwerpen, moeten, wanneer zij daarvoor vatbaar zijn en plaatsruimte bieden, van een fabrieks- of herkomstmerk worden voorzien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zijn bovenbedoelde voorwerpen daarvoor niet geschikt, of is het aanbrengen van zulke merken, zooals bij hulzen, kardoesschijven, kardoeszakken, enz., niet wenschelijk, dan worden de merken op de pakkingsmiddelen of op de daaraan te hechten etiquetten gesteld.

(2) De A. C. W. bezigt daarvoor het merk C. W. met daaronder een N of H naarmate het artikel nieuw aangemaakt dan wel hersteld is, met bijvoeging daaronder of daarachter van maand en jaartal van aanmaak, bijv. 1—15.

(3) Voor de P. W. is dat merk P. W., met bijvoeging daaronder of daarachter van maand en jaartal van aanmaak, bijv. 1—15. Voor herstelling wordt geen merk gebezigd.

(4) Voor de W. D. W. is dat merk G. S. zonder eenige verdere aanduidingen.

(5) Voor de P.F. is dat merk P.F. met bijvoeging daar achter van het jaartal van aanmaak en daarvoor van het nummer der staalpartij.

(6) De artillerie-werkplaatsen bezigen voor dat merk de beginletters hunner standplaats, bijv. B., So., enz. voor Batavia, Soerabaja, enz. Als merk voor de bij de laboratoria vervaardigde ernstvuurwerken, worden onder of achter die beginletters tevens maand en jaartal van aanmaak gevoegd, bijv. 1—15. Bij werkplaatsen en laboratoria wordt geen merk voor herstelling gebezigd.

(7) Voorwerpen uit Nederland herkomstig, worden voor zoover zij daarvoor vatbaar zijn voorzien van het merk Ned., met bijvoeging daaronder of daarachter van maand en jaartal van ontvangst in Indië, bijv. 1—15. Betreffende het plaatsen van deze merken, hetzij op de voorwerpen zelve, dan wel op de verpakkingsmiddelen of de etiquetten, geldt eveneens hetgeen daaromtrent boven voor het bij de inrichtingen en werkplaatsen van het leger aangemaakte materieel is voorgeschreven IJ. en St. voorwerpen kijgen in den regel vorengenoemd merk niet. Wapenen en verwisselstukken worden niet op de hiervoren aangegeven wijze gemerkt.

7. (1) **Keuringsmerken.** Onverminderd bovenbedoelde merken, worden de voorwerpen, alvorens zij in de magazijnsboeken worden opgenomen en zoo zij er vatbaar voor zijn, door de keuringscommissie voorzien van de keuringsmerken bedoeld bij artikel 148 der R. M. B.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(2) Deze merken worden ingeslagen (behalve bij de P. W. en de laboratoria, waar dat meestal met de merken uit de drukkastjes geschiedt) met slagmerkijzers No. 1, 2 of 3, naar den aard van het voorwerp, en worden geplaatst daar waar dit het geschikst geoordeeld wordt, daarbij rekening houdende met de plaats van het onderscheidingsmerk, opdat deze twee merken niet door elkander loopen.

VOORSCHRIFT OMTRENT HET VERVEN, TEREN, OLIËN EN KLEUREN.

8. (1) In de verschillende hoofdstukken is bij die voorwerpen, welke geverfd, geteerd of geolied moeten worden, achter of onder hunne benamingen bekend gesteld hoedanig zulks geschieden moet, en wel door (1V) of (2V) wanneer zij een-of tweemaal geverfd, door (T) wanneer zij geteerd en door (O) wanneer zij geolied moeten worden.

(2) Alle van wildhout vervaardigde kisten worden inwendig met Carbolineum bestreken.

(3) Het met Carbolineum bestrijken der van wildhout vervaardigde kisten geschiedt bij aanmaak minstens tweemaal en verder eenmaal per jaar.

(4) Voorwerpen, waarvan in de beschrijvingen van hoofdstuk VI is bekend gesteld, dat zij gekleurd moeten zijn, zijn bij ontvangst uit Nederland in een oven geblauwd; bij aflevering door de W. D. W., of wel bij overkleuring in Indië, worden zij gebruineerd.

(5) Het verven en teren geschiedt als volgt:

(6) Het eenmaal verven van metaal met menie en van hout -ook de beslagdeelen daarvan - met grondverf.

(7) Bij het tweemaal verven krijgt metaal zoowel als hout bij den tweeden keer een deklaag van grijsgroene verf.

(8) Het teren van hout, eenmaal met houtteer, en het teren van metalen, eenmaal met koolteer.

(9) Bij voorwerpen daarentegen, die op een andere dan de hierboven omschreven wijze geverfd of geteerd moeten worden, is zulks onder of achter de benaming in korte bewoordingen omschreven of wordt daar ter plaatse naar de betrekkelijke bepalingen verwezen.

(10) Het achter de benamingen voorgeschrevene omtrent het verven en teren is niet van toepassingop de zich daaraan

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bevindende deelen die blank moeten blijven, als asarmen, schroefdraden, sleutels, asschijven e. d., die onderhouden worden op de wijze zooals in de voorschriften is aangegeven.

(11) Het verven en teren van de voorwerpen die daarvoor in aanmerking komen, geschiedt, voor zoover zij bij den A. C. W. zijn vervaardigd, vóór de aflevering bij die inrichting, alwaar ook de verschillende onderscheidingsmerken erop worden gesteld; dit laatste echter voor zoover daaromtrent niet anders in de beschrijvingen achter de voorwerpen is voorgeschreven.

(12) Wat betreft het stellen van de bijzondere merken op kisten enz. die op expeditieën worden medegenomen, zie het daaromtrent voorgeschrevene in de Algemeene opheldering van de betreffende hoofdstukken van den I. I.

(13) Voorwerpen die tweemaal geverfd moeten worden, doch met zoodanigen spoed moeten worden afgeleverd, dat er voor de tweede verving geen voldoende tijd is, worden bij den A. C. W. slechts eenmaal geverfd en niet gemerkt. Het ten tweede male verven en het merken geschiedt dan bij het magazijn van oorlog, dat het materieel in ontvangst neemt.

(14) Het voor de tweede maal verven mag niet geschieden voordat de eerste laag goed droog is.

(15) De bovenstaande bepalingen zijn niet van toepassing op materieel, dat wegens gebrek aan droog constructiehout bij den A. C. W. van niet volkomen droog hout aangemaakt is. Zoodanig materieel wordt niet geverfd, maar met gekookte lijnolie bestreken en van de voorgeschreven merken voorzien afgeleverd; bij aflevering geeft het H. A. C. W. aan de betrokken magazijnen van oorlog kennis, na hoeveel tijd het hout vermoedelijk droog zal zijn. De scheuren mogen niet worden dicht gemaakt en het verven van het hout mag niet geschieden voordat het hout volkomen droog is.

(16) De beheerders van de betrokken magazijnen zijn verantwoordelijk, dat het daarin opgelegde materieel, zoo dikwijls dit noodig is — doch ook niet meer — op nieuw wordt geverfd en geteerd.

(17) De betrokken korpscommandanten zijn verantwoordelijk, dat het artilleriematerieel bij hunne korpsen in gebruik, zoo dikwijls dit noodig is — doch ook niet meer — opnieuw wordt geverfd en geteerd.

(18) Het verven geschiedt in den regel in de eerste helft

PERPUSTAKAAN NASIONAL

van den drogen moesson; het materieel echter, dat vermoedelijk bij de praktische oefeningen zal worden gebruikt, wordt eerst na afloop van die oefeningen geverfd.

(19) Alvorens tot het opnieuw verven of teren van materieel over te gaan, zal men het van de oude dekmiddelen ontdoen; de oude teer, de roest, enz. worden afgekrabd met oude messen, afgebrand of afgeborsteld, terwijl de oude verf door afwassching met sodaoplossing wordt verwijderd. Deze laatste bewerking geschiedt als volgt:

(20) Na de soda eenvoudig met water te hebben vermengd, in verhouding van $^1/_3$ kg. soda op 6 l. water, bestrijkt men het voorwerp bij gedeelten met deze loog en wascht het zoodra de verf begint los te laten, met zuiver water af, waarbij men gebruik kan maken van oude lappen of klapperbast; is na deze eerste bestrijking de verf niet genoegzaam verwijderd, dan wordt de bewerking op dezelfde wijze nog een- of tweemaal herhaald. Men moet hierbij zorgvuldig opletten, dat de losgemaakte verf niet weder opdroogt voordat men begint te wasschen waarom het aanbeveling verdient slechts kleine gedeelten in eens met loog te bestrijken.

(21) De op deze wijze behandelde voorwerpen mogen niet weder geverfd worden voordat zij goed droog zijn.

OPGAVE VAN VERSCHILLENDE MINERALE VETTEN EN OLIËN, BENOODIGD BIJ HET ONDERHOUD VAN HET MATERIEEL EN VAN HUNNE BESTEMMING.

9. (1) Oliën en vetten hebben de tweeledige bestemming van vermindering der weerstanden tegen beweging, dus van **smeermiddelen,** en van onttrekking van de daarmede ingesmeerde voorwerpen aan schadelijke invloeden van buiten, dus van **conservatiemiddelen.** In het laatste geval onderscheiden zij zich daardoor van de dekmiddelen (verven, vernissen, lakken) dat de beschuttende laag ten allen tijde gemakkelijk weder kan worden verwijderd.

(2) Oliën en vetten van plantaardigen of dierlijken oorsprong die vroeger algemeen gebezigd werden, zijn nooit volkomen zuurvrij; alle ontleden op den duur en worden ransig of dik, vandaar dat zij, waar het doel geen ander is dan de wrij-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ving van op elkaar bewegende deelen te verminderen of aan roesting onderhevige deelen van een beschuttend laagje te voorzien, dat gemakkelijk weder verwijderd moet kunnen worden, vervangen zijn door hierachter volgende, zuurvrije en niet aan bederf onderhevige minerale oliën en vetten.

Geweervet dient:

10. 1e. Voor in gebruik zijnde artikelen tot het onderhoud van draagbare wapenen, mitrailleurs, sluitstukken, wiggaten, overbrengingskettingen en van alle blanke en gebruineerde IJ. en St. niet wrijvende deelen, onderdeelen, voorraadstukken, toebehooren van vuurmonden, affuiten en beddingen, **uitgezonderd** de ziel van de vuurmonden, zoomede de randen der patroongaten in de roosters der munitievoorwagens (zie bldz. 24 sub III) en de richtkijkers (zie bldz. 25 sub V. A.).

2e. Voor in de magazijnen opbewaard wordende artikelen als sub 1e en tot het invetten van de ziel van alle St. vuurmonden.

Machineolie dient:

11. Tot het onderhoud van de ziel der vuurmonden (behalve die in de magazijnen opbewaard wordende), en als smeermiddel tot het gangbaar houden van het mechanisme van mitrailleurs gedurende het vuren, van de inrichting voor hoogte- en zijdelingsche richting, van de glijbanen voor de wieg, van opzetstangen, van IJ. en St. rondsels, tandraderen, assen en dergelijke wrijvende deelen van affuiten, voertuigen, werktuigen enz. waar mogelijk met behulp van zelfafsluitende oliedopjes of de smeergaten.

Consistentvet dient:

12. Als smeermiddel in de smeerdoppen en voor de St. kogels in de kogellagers der affuiten van het snelvuurgeschut.

Cylinderolie dient:

13. 1e. Voor in gebruik zijnde en in de magazijnen opbewaarde artikelen voor het onderhoud van draagbare wapenen, van de blanke en gebruineerde IJ. en St. gedeelten, onderdeelen, voorraadstukken en toebehooren van vuurmonden voor zoover daarbij niet het gebruik van geweervet, machineolie of consistentvet is voorgeschreven.

2e Voor het regelen van sluitstukken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Vaseline dient:

14. (1) Tot het onderhoud van leder en lederwerken, tot het invetten van buis- en laadgatschroeven van alle projectielen, den schroefdraad van de schok-, tijd-, tijdschokbuizen, buisgatvoeringen, ontstekingsdoppen, in het algemeen van die deelen, welke openingen in projectiel of huls afsluiten, waardoor vochtige lucht kan binnendringen.

(2) Indien de projectielen met buisgatschroeven worden afgesloten, moeten de daarbij behoorende Lr. ringen ook met vaseline ingesmeerd worden.

Wagensmeer dient:

15. Als smeermiddel voor de assen van gereedschapskarren, smidskarren, karren voor reserve raden en alle treinvoertuigen.

16. Onverminderd het vorenstaande worden:

1e. de glijbanen van de wieg en de asarmen bij het in elkaar zetten met geweervet ingesmeerd;

2e. bewegende of wrijvende deelen, die om een of andere reden worden gedemonteerd, voor het opnieuw plaatsen grondig gereinigd, eventueel ook hun ligplaatsen, en ingesmeerd met consistentvet of geweervet (bij gebrek hiervan mag ook vaseline worden gebruikt), met dien verstande, dat consistentvet alleen gebruikt wordt bij niet fijn bewerktuigde onderdeelen, waarbij wrijving op den achtergrond staat, speciaal voor het roestvrij houden.

VOORSCHRIFT OMTRENT HET OPSTELLEN, OPLEGGEN EN ONDERHOUDEN.

ALGEMEEN.

17. Bij ontvangst van materieel moet worden onderzocht, of de voorwerpen in den vereischten toestand verkeeren en of zij overeenkomen met de beschrijving in den I.I. opgegeven; dit laatste om de afwijkingen van het model, voor zooveel noodig, in de kolom Aanmerkingen van het magazijnsboek te kunnen vermelden.

18. (1) Alvorens het materieel op te leggen wordt het goed schoongemaakt en nagezien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(2) Reeds gebruikt materieel wordt zoo min mogelijk met nieuw door elkander, maar afzonderlijk, opgelegd.

(3) Onbruikbare en herstelbare voorwerpen, alsmede die welke door schadelijke dieren zijn aangetast, worden steeds van de overigen afgezonderd; de herstelbare zoodra mogelijk weder in bruikbaren staat gebracht (voor zoover zulks doenlijk is bij het magazijn), de onbekwame te gelegenertijd tot afkeuring voorgedragen.

19. (1) Bij het uitgeven en indienststellen van materieel moeten in het algemeen de reeds gebruikte voorwerpen vóór de nieuwe worden uitgegeven, verder moeten de voorwerpen O. M. en B.M. — voor zoover die tot het aangewezen doel kunnen dienen — vóór die van model in dienst worden gesteld.

(2) Evenzoo worden in het algemeen alle voorwerpen van afwijkende modellen en overigens, voor zoover het jaartal van confectie bekend is, de oudste voorwerpen het eerst in gebruik gesteld.

20. (1) Voor zooverre zulks in verband met het overigens voorgeschrevene kan geschieden, worden de voorwerpen zooveel mogelijk hoofdstuks- en soortsgewijze, in de volgorde van den I. I., opgelegd en zoodanig geplaatst, dat men elke soort kan naderen, zonder genoodzaakt te zijn andere voorwerpen te verplaatsen.

(2) Veeren, spanschroeven en spantouwen worden voor het opbergen zooveel doenlijk ontspannen.

(3) Voorwerpen, die gemakkelijk door iedereen te gelde gemaakt kunnen worden, zooals die welke van koper, brons, lood enz., vervaardigd zijn, worden zorgvuldig tegen ontvreemding beveiligd.

(4) Van de snijdende gereedschappen worden messen, golloks, schoppen, spaden, pikken, pikhouweelen en bijlen steeds scherp opgelegd, terwijl beitels, gutsen, enz., opgelegd moeten worden, wat de scherpte betreft, in den toestand, waarin zij zijn ontvangen.

21. (1) Het materieel moet zoo min mogelijk tegen muren worden gesteld; is zulks niet te vermijden, dan moet het door een plank of lat daarvan afgescheiden worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(2) Voorwerpen, die op vloeren van zand of steen zijn geplaatst, worden op zwalpen (1) gesteld, die niet grooter behoeven te zijn, dan voor het doel noodzakelijk is, dan wel op ribben of stellingen gelegd.

(3) Tusschen opgestapelde kisten, balken, ribben, Ht. voorraadstukken, enz., worden korte latten gelegd, tot vrijwaring van de voorwerpen tegen beschadiging en om gelegenheid te geven tot doorstrooming van de lucht.

(4) IJ. draadnagels, spijkers, haken, krammen, enz., die tot het ophangen van voorwerpen moeten dienen, worden geverfd of omwonden met werk of papier, dat met geweervet doortrokken is.

22. (1) De vloeren der lokalen mogen niet zwaarder belast worden dan, in verband met het draagvermogen, zonder bezwaar kan geschieden. Hieromtrent moet voor zooveel noodig in overleg met de genie worden gehandeld.

(2) Op kasten, kisten, tonnen, enz., worden lijsten gehangen of geplakt, waarop in volgorde van den I. I. de daarin geborgen voorwerpen vermeld zijn.

(3) Stapels voorwerpen worden van etiquetten voorzien, de naam der voorwerpen aangevende.

(4) Alle deuren van lokalen en kasten en de deksels van kisten moeten behoorlijk sluiten, terwijl de sleutels van plaatjes voorzien en zoodanig geborgen moeten zijn, dat zij ten allen tijde gemakkelijk zijn te vinden.

23. (1) Al het materieel moet zuiver gehouden en alle metalen, vooral staal en ijzer, moeten roestvrij gehouden worden.

(2) Ten einde blanke IJ. en St. voorwerpen tegen roesten te beveiligen, worden zij bedekt met een matig dikke laag geweervet, hetgeen het best met een borstel of kwast kan geschieden; de artikelen worden daarna, ter voorkoming van verontreiniging, gezamenlijk zoo noodig, bedekt met losse bladen gevet papier; zij mogen nimmer daarin gewikkeld worden. (2)

---

(1) Worden naar behoefte van houtafval van verschillende houtsoort aangemaakt.

(2) Een en ander is echter niet van toepassing op Raspen en Vijlen, waarvoor andere voorschriften gelden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(3) Vóór het insmeren moeten de voorwerpen **goed droog** worden afgewreven, terwijl aanraken **met de bloote hand** zooveel mogelijk moet worden **vermeden**.

(4) Hierbij zij aangeteekend, dat geweervet op den duur donker getinte vlekken op het metaal vormt, hetgeen echter onschadelijk is.

(5) Aanraking van IJ. en St. voorwerpen met hout moet vermeden worden.

(6) Daarom moeten houten stellingen of latten op de plaatsen waar de daarop liggende voorwerpen het hout raken, met reepen van bij voorkeur zink of anders blik beslagen worden; hiervoor zooveel mogelijk te bezigen reepen afkomstig van afgekeurde binnenkisten, petroleumblikken e.d.

(7) Voor het opbewaren van kleine voorwerpen als schroeven, veeren e.d. in remontekasten worden de vakken daarvan eveneens met liefst zink of anders blik beslagen, dan wel doosjes van die metalen vervaardigd daarin geplaatst en de voorwerpen daarin geborgen, na eerst matig dik te zijn ingevet.

(8) Overtollige en reserve voorraden in de Mn.v.O. worden, tot een rond getal, matig dik ingevet en los in voor dat doel geeigende pakkisten geborgen, waarvan bodem en wanden te voren met zink dan wel blik zijn beslagen.

(9) De kisten worden behoorlijk gesloten, desverkiezend verzegeld, nadat de inhoud in de kist en uitwendig daarop is vermeld.

(10) De aldus verzorgde kisten kunnen zoo noodig eenige jaren gesloten blijven; hierbij moet echter telkens na een jaar door steekproeven nagegaan worden of de inhoud goed blijft. Het tijdstip van onderzoek wordt op de kist vermeld.

(11) Voorwerpen van brons, koper of messing worden alleen van tijd tot tijd afgeveegd of afgeborsteld, maar niet gepoetst, noch met olie of vet ingesmeerd.

(12) Voorwerpen, van aluminium, welke gevernist zijn, worden enkel stofvrij gehouden: niet gevernist aluminiumplaat en aluminiumdraad moet eenmaal per maand met droge poetslappen worden afgeveegd.

(13) Aluminium **mag niet** gepoetst worden, noch met vet of olie worden ingesmeerd, en mag niet met andere metalen in aanraking gebracht worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

24. (1) Opgestapelde kleine voorwerpen worden minstens eenmaal in het jaar verstapeld en schoongemaakt. Het verstapelen van zware voorwerpen, als affuiten en voertuigen zonder raden, ramen, enz., die in en op elkander zijn geschoven, zal naar gelang van de omstandigheden geschieden.

(2) Kisten van voertuigen moeten van tijd tot tijd van de onderstellen worden afgenomen.

(3) Kisten en kasten, die gesloten worden opbewaard, moeten van tijd tot tijd worden opengezet en gelucht.

(4) De aan het materieel voorkomende moeren, vooral die der horizontale bouten, moeten van tijd tot tijd worden aangehaald, om inwatering te voorkomen.

(5) Scheuren in hout moeten met stopverf worden dicht gestopt, aan het materieel voorkomende moeren, sleutels, spieën, wartels, schijven in werktuigen en blokken, enz., gangbaar gehouden en in het algemeen onmiddellijk alle kleine gebreken hersteld worden.

(6) Beschadigingen aan verf en merken worden, zooveel mogelijk, dadelijk hersteld.

25. (1) Kleine voorwerpen worden in batterij- of andere kisten, in doosjes en in kasten geborgen.

(2) Raden van affuiten en voertuigen en, waar noodig, ook andere voorwerpen moeten behoorlijk worden onderstopt.

(3) De sluiting der flesschen moet dikwijls nagezien en zoo noodig in goeden staat worden gebracht.

26. (1) Papieren, katoenen, wollen en linnen stoffen, uitgezonderd waterdicht doek, worden in kisten of kasten geborgen. Zij moeten vooral tegen mot en vocht worden beschermd, door ze van tijd tot tijd te luchten en te drogen en ze daarbij goed uit te kloppen of te borstelen, verder door plaatsing van naphtaline tusschen de voorwerpen; het beplakken van de naden der kisten of kasten met papier kan eveneens nuttig zijn.

(2) Waterdicht doek wordt zooveel mogelijk over stokken gehangen.

27. (1) Touwwerk vereischt veel zorg en moet in luchtige lokalen op stellingen worden geborgen; de onderste planken der stellingen liefst op ± 0,75 m. boven den grond, de stijlen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

in ijzeren potten met een sapocarboloplossing gevuld tot wering van insecten.

(2) Luchttoevoer aan alle zijden moet zooveel mogelijk gewaarborgd zijn, maar sterk licht, stof en vuil worden geweerd.

(3) Het touw wordt op stellingen soortsgewijze geborgen, naar den aard in strengen of in bossen opgerold of in trossen opgeschoten en voorzien van etiquetten, waarop zoo mogelijk het jaartal van aanschaffing of ontvangst in Indië vermeld staat. Eenmaal per jaar worden de strengen, bossen en trossen ontrold, van stof of vuil gezuiverd, op aantasting van insecten onderzocht en daarna opnieuw, doch niet in de oude bochten, opgerold.

(4) De lokalen moeten zoo mogelijk dagelijks worden gelucht.

(5) Gebruikt touw moet alvorens te worden opgeborgen met een borstel van stof en vuil worden gezuiverd.

(6) Is het touw met modder, brakwater of rivierwater in aanraking geweest, dan moet het eerst met zoet water worden afgewasschen en daarna worden gedroogd en opgeborgen.

(7) Het drogen moet geschieden in den wind en buiten de zon.

(8) Door insecten aangetast touw moet dadelijk van het goede worden afgescheiden en in de zon gedurende eenigen tijd worden uitgehangen.

(9) De onbruikbare gedeelten worden verwijderd en het overblijvende voorloopig afzonderlijk opgeborgen totdat volkomen zekerheid bestaat dat geene insecten meer aanwezig zijn.

(10) Het overige op de stelling aanwezige niet aangetaste touw moet dadelijk worden ontrold, nauwkeurig onderzocht en daarna eenigen tijd in de zon worden uitgehangen.

(11) Het wordt niet op de stellingen geborgen, alvorens deze zorgvuldig met sapocarboloplossing zijn gereinigd, welke bewerking gedurende enkele dagen wordt herhaald.

(12) De ophoudreepen behoorende bij de in de magazijnen van oorlog opgelegde batterijen moeten steeds ontwikkeld over latten of pinnen worden gehangen.

(13) Touw aan welks sterkte men twijfelt, wordt aan een beproeving onderworpen.

28. (1) Voorwerpen, die door zonneschijn kunnen lijden, worden daartegen door een doelmatige plaatsing en goede keuze

PERPUSTAKAAN NASIONAL

der lokalen, of door het bezigen van gordijnen, zonneschermen enz. beschut.

(2) Bij het ontdekken van lekkage op voorwerpen, worden deze dadelijk gezuiverd en verplaatst, het lekken in de gebouwen wordt onmiddellijk aan de genie opgegeven en op spoedige herstelling aangedrongen.

29. In 't algemeen moet vocht zooveel mogelijk worden geweerd, waartoe de lokalen, waarin materieel is opgelegd, dikwerf gelucht moeten worden, doch alleen bij droog en helder weder. Voor de buskruit- en munitiemagazijnen moet hierbij worden in acht genomen, hetgeen daaromtrent hierachter onder VII wordt opgegeven.

30. (1) Vooral moet gewaakt worden tegen witte mieren, die in korten tijd groote verwoestingen kunnen aanrichten. Daartoe is 't vooral noodig Ht. voorwerpen eenigszins verheven boven den grond te plaatsen om het uitbreken van deze dieren terstond te kunnen opmerken.

(2) De vloeren dagelijks en zoo mogelijk meer dan eens per dag aanvegen is dikwerf voldoende om de magazijnen tegen die insecten te vrijwaren.

(3) Het dicht gieten der naden of voegen der steenen vloeren met teer of beter met asphalt is eveneens een uitnemende voorzorg.

(4) Ook het goed bestrijken met teer en van tijd tot tijd opnieuw teren van de stutten der stellingen waarop de voorwerpen geplaatst zijn, het van tijd tot tijd bevochtigen der vloeren om die stutten met sublimaat, evenals het plaatsen van Zk. platen onder de houten voetstukken, verdient aanbeveling.

31. Omtrent de opbewaring en de behandeling van caoutchouc, leder en der daarvan vervaardigde voorwerpen zijn hierachter onder VII, X en XIV de noodige voorschriften gegeven, omtrent de lederwerken uit hoofdstuk VI zie echter de Algemeene Opheldering achter dat hoofdstuk.

32. Tegen kwistig gebruik der onderhoudsmiddelen moet worden gewaakt. Kisten waarin doek, touwwerk enz. zijn opgelegd moeten zooveel mogelijk geheel daarmee gevuld worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

33. IJ. houtschroeven worden vóór het inschroeven met de punt in geweervet of vaseline gedoopt; ten einde niet alleen het indraaien gemakkelijker te maken, maar voornamelijk om te voorkomen, dat na verloop van eenigen tijd, het uitdraaien tengevolge van klemming door roest onmogelijk is en dus de kisten enz. opengebroken en hierdoor noodeloos beschadigd moeten worden.

34. (1) Wasdoek moet worden opbewaard in een luchtig lokaal; het doek, met de laklaag naar binnen, gerold om een stok en de rol staande op een plank. Eenmaal per maand moet de stok uit de rol worden genomen en het doek op nieuw worden gerold, te beginnen met het einde dat te voren het buitenste gedeelte van de rol vormde.

(2) Het wasdoek wordt, alvorens het op te rollen, flink met talkpoeder bestrooid om het kleven der laklaag tegen te gaan.

I. GESCHUT.

35. (1) Door het D. V. O. wordt vastgesteld, welk geschut in de gewone omstandigheden gemonteerd en in batterij gesteld moet zijn.

(2) Het in dienst gestelde geschut bij de korpsen worden in lokalen of loodsen geborgen en zooveel mogelijk tegen atmospherische invloeden, zand en stof beveiligd. Indien de loodsen niet afgesloten kunnen worden, moet tegen ontvreemding van kleine onderdeelen, toebehooren, enz. gewaakt worden door deze in gesloten kisten op te bergen.

(3) De in batterij staande vuurmonden worden ontdaan van de sluitstukken en van de losse (niet ingeschroefde) deelen, welke in de daarvoor aangewezen bergplaats in de nabijheid der stukken worden opgeborgen, tenzij bijzondere omstandigheden het wenschelijk maken de sluitstukken steeds in de vuurmonden te laten. Zij worden zooveel mogelijk door overdekking met een lossen kap van eenvoudige constructie tegen regen beschut.

(4) Voor het overige wordt, wat betreft de in gebruik zijnde vuurmonden, verwezen naar de in de exercitiereglementen, handboeken en aanwijzingen omtrent het geschut gegeven voorschriften betreffende de behandeling en het onderhoud.

(5) Van de vuurmonden welke in de Mn.v.O. opbewaard worden komen alleen voor oplegging op stellingen in aanmerking

PERPUSTAKAAN NASIONAL

de volgende vuurmonden (behoudens door den inspecteur der artillerie c.q. den directeur van het materieel der artillerie te treffen speciale maatregelen):

1e. Het niet snelvuur- geschut v.z.v. volgens de geschutnota's niet ingedeeld en met inachtneming van het gestelde in ten 2e.

2e. Het snelvuur- en niet snelvuur — geschut, dat daarvoor in aanmerking komt èn uit vervoersoogpunt èn wegens gemis van een behoorlijke opstellingsplaats voor de betrekkelijke beddingen.

(6) Het niet gemonteerde geschut wordt soortsgewijze opgelegd in lokalen of loodsen — de lichtere op stellingen, de zwaardere op geschutstellingen — en zooveel mogelijk tegen atmospherische invloeden, stof en zand beveiligd; de voorlaadvuurmonden in den regel buiten op geschutstellingen.

(7) Men plaatst de stellingen zoodanig dat daarvoor of daarachter voldoende plaats is om de stukken met wisschers te kunnen reinigen, de vuurmonden worden er naast elkaar op gelegd, alle met de mondingen naar denzelfden kant gekeerd, de zundgaten naar boven, de tappen tegen elkaar aangesloten, de uiterste vuurmonden onderstopt.

(8) Bij achterlaadvuurmonden worden de sluitstukken en verdere losse deelen — bij 7 cm. L A. en 10,5 cm. L/35 ook de vizierkorrels — uitgenomen en de onderdeelen van elken vuurmond bij elkaar en voor zooveel mogelijk in de daarvoor bestemde pakkisten voor onderdeelen, enz. geborgen, elke kist voorzien van het nummer van het kanon, waartoe de onderdeelen behooren.

(9) In lokalen, waar geen gevaar bestaat voor het indringen van zand en stof, worden de monding en het laadgat der achterlaadkanonnen niet gesloten.

(10) Bij voorlaadgeschut worden de zundgaten, nadat deze zorgvuldig zijn schoongemaakt, voorzien van een zundgatstop, die met een paar lichte hamerslagen in het zundgat gedreven wordt; tusschen den kop en het buitenoppervlak van den vuurmond overgebleven ruimte wordt met stopverf dicht gemaakt.

(11) Ombekwaam geschut wordt afgezonderd van het overige op geschutstellingen geplaatst.

(12) Bekwaam en herstelbaar geschut moet voortdurend tegen beschadiging gevrijwaard en zooveel mogelijk rein gehou-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

den worden, terwijl onbekwaam geschut, dat als zoodanig in verantwoording moet gevoerd blijven, niet opzettelijk mag worden beschadigd door het afslaan van ooren, tappen, enz. Voor het onderhoud van onbekwaam geschut behoeft evenwel niets te worden gedaan.

(13) De zundgaten van het op stelling liggende voorlaadgeschut worden van tijd tot tijd onderzocht en daarbij de zundgatstoppen zoo noodig verwisseld.

(14) Voor het onderhoud van dit geschut behoeft verder niets te worden gedaan.

(15) De ziel en het overige blanke inwendige gedeelte van alle in de magazijnen opbewaard wordende vuurmonden, alsmede hunne sluitstukken worden tegen roesten beveiligd door insmering met geweervet. Bij in gebruik zijnde vuurmonden bezigt men daartoe machineolie, behalve voor de sluitstukken en wiggaten van de snelvuurkanonnen, die steeds met geweervet moeten worden onderhouden. De overige bij den vuurmond in verantwoording zijnde onderdeelen woorden met geweervet onderhouden.

(16) Roestvlekken worden zorgvuldig verwijderd door wrijven met petroleum. Dit insmeren en wrijven moet geschieden met wollen of katoenen lappen, zoo noodig om den klos van een wisscher of om een zacht stuk hout gewikkeld, IJ. of St. gereedschappen, sterk aangrijpende of invretende schuurmiddelen als zand, amaril, kalk, blauwsteen en dergelijke mogen daartoe niet gebezigd worden.

(17) Vóór het insmeren moeten de voorwerpen goed droog worden afgewreven, terwijl het aanraken met de bloote handen zooveel mogelijk moet worden vermeden.

(18) Bij het onderhoud van de in kisten opgeborgen sluitstukken en verdere onderdeelen, lette men vooral er op, dat zich op de aanrakingsplaatsen van de IJ. en St. deelen met het hout van de kist geen roest vertoont; zoo mogelijk zullen die deelen van het hout gescheiden moeten worden door platen van bij voorkeur zink of anders blik.

(19) Zoodra zich aan de vuurmonden of hunne onderdeelen roest vertoont, moet deze onmiddellijk worden weggenomen en de schoongemaakte plaats opnieuw worden ingesmeerd of bijgeverfd.

(20) Het volkomen roestvrij houden van het geschut en zijn onderdeelen is van het hoogste belang te achten, daar nala-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

tigheid te dien opzichte de onbruikbaarheid van den vuurmond ten gevolge kan hebben.

(21) Uitwendig worden alle vuurmonden (behalve het voorlaadgeschut) 2 maal geverfd, m.u.v. het Nederlandsche Wapen

(22) De Mg. en Kr. deelen worden alleen schoongemaakt en droog gehouden.

II. PROJECTIELEN.

36. (1) Lg. projectielen worden in de benedenlokalen der magazijnen of in loodsen op goed droge planken geplaatst, staande regelmatig in rijen, zoodanig dat de mantels of banden elkaar niet aanraken. Men kan deze laag met planken bedekken en daarop weder projectielen plaatsen, en zoo eenige lagen boven elkander, echter niet hooger dan in verband met de beschikbare bergruimte noodig is en in geen geval meer dan:

4 lagen bij granaten en granaatkartetsen voor 12 cm. L/40.
5 „ „ granaatkartetsen voor 12 cm. Hw.
6 „ „ granaten voor 12 cm. Hw.
4 „ „ granaten en granaatkartetsen voor 10,5 cm.
6 „ „ „ „ „ „ 7,5 cm,
9 „ „ „ „ „ „ 7 L.A.

(2) Een betere stapeling kan geschieden op stellingen, waarvan de vloeren zoover van elkaar verwijderd zijn als voor elke projectielsoort het meest geschikt is.

(3) Gevulde projectielen worden opbewaard in de magazijnen van geconfectionneerde munitie en mogen alleen waar deze niet bestaan, in buskruitmagazijnen worden geborgen; zij worden staande in rijen achter elkander op stellingen geplaatst, zoodanig dat de banden elkander niet aanraken.

(4) Granaten en handgranaten worden inwendig gevernist met asphaltvernis.

(5) Geroeste projectielen worden van roest gezuiverd door afkrabben met oude messen en afborstelen met borstels of boenders.

(6) De buis- en laadgaten der Lg. projectielen worden zuiver gehouden, met een weinig vaseline ingesmeerd en met buisen laadgatschroeven gesloten, waarvan de schroefdraad eveneens met een weinig vaseline wordt ingesmeerd. De laadgatschroeven mogen niet geheel worden ingedraaid en moeten nu en dan losgedraaid worden om het vastroesten te voorkomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

III. AFFUITEN, RAMEN, VOERTUIGEN EN VERVOERMIDDELEN.

37. (1) De affuiten en voertuigen worden zooveel mogelijk in de benedenlokalen der magazijnen of in loodsen geborgen, welke behoorlijk tegen zon en regen beschermen, en goede ventilatie hebben.

(2) De beste wijze om affuiten en voertuigen op te leggen, welke bij voorkeur moet worden aangewend, en in de loodsen der in dienst gestelde veld-, berg- en Hw. batterijen ook altijd wordt toegepast, is, dat zij in hun geheel — bij die batterijen met hun toebehooren — achter of neven elkander komen te staan.

(3) Gebrek aan ruimte laat echter deze wijze van berging in de magazijnen niet altijd toe, zoodat men dan verplicht is de affuiten en voertuigen soms ontdaan van sommige samenstellende deelen, gedeeltelijk op en in elkander geschoven op te leggen.

(4) Hierbij moet evenwel steeds in acht genomen worden, dat tusschen de rijen affuiten en voortuigen onderling, en tusschen deze en de wanden der lokalen, voor zooveel mogelijk, de noodige gangen open blijven, ten einde het materieel behoorlijk te kunnen naderen, nazien en schoonhouden; voorts, dat de affuiten en voortuigen van welke het te voorzien is, dat zij spoedig uit de magazijnen genomen zullen worden, zonder verplaatsing van de overige kunnen worden uitgebracht, terwijl men die, welke in sommige omstandigheden onmiddellijk zouden kunnen worden gevorderd, zonder moeite en spoedig moet kunnen wegvoeren.

(5) De meest gebruikelijke wijze van opleggen is de volgende:

Affuiten voor 9 cm. Br.

1e. de eerste met den kop nabij een der wanden van het lokaal, de staart op een, op den grond geplaatst, blokje rustende; de tweede met den staart naar den wand en naar boven, rustende op een rib, d. 0,08 à 0,1, die op de zijwangen der eerste gelegd wordt, en de raden bij voldoende ruimte in de richting der eerste op 0,02 à 0,03 daarvan verwijderd, bij onvoldoende ruimte rechts of links uitspringende, zoo nabij mogelijk aan de as gebracht; de derde op overeenkomstige wijze, doch zoodanig, dat zij juist in de richting van de eerste komt te staan; de vierde weder op dezelfde wijze, doch in de richting van de tweede enz.;

PERPUSTAKAAN NASIONAL

2e. met de raden afgenomen en de affuiten achter elkander, staande op de koppen der zijwangen met de staarten naar boven; de raden 4 à 6 hoog gestapeld in de nabijheid der affuiten;
3e. achter elkander; de radbanden worden dan tegen elkaar, en de staarten der volgende affuiten onder de onmiddellijk voorgaande geschoven.

(6) Affuiten voor 10,5 cm. L/35 Rader, voor 7,5 cm. L/35, voor 7 cm. L. A. als sub 3e hiervoren.

(7) Voorwagens Belegerings-, idem Munitie- met uitgenomen disselboomen achter elkander, de belegeringsvoorwagens bij het trekijzer ondersteund, de overige op de steunstokken rustende. De disselboomen worden zoodanig op of nabij de voertuigen gelegd, waarbij zij behooren, dat zij niet krom kunnen trekken en de voertuigen niet beschadigen; zij kunnen ook achter de voertuigen en in dezelfde volgorde als deze aan het oogbeslag worden opgehangen.

(8) Handwagens, met hunne eind- en zijborden, staartdragers en rolwagens worden in de lokalen of loodsen zooveel mogelijk bij de hand geplaatst.

(9) Broko 's worden bij voorkeur op bovenverdiepingen geplaatst of opgehangen.

(10) Kisten w. o. ook munitiekisten mogen hoogstens 10 hoog worden opgestapeld, liggend of staande, naar gelang zij zich het gemakkelijkst doen stapelen, waarbij zoo noodig gebruik wordt gemaakt van stapellatten, welke plaatselijk op maat worden aangemaakt.

(11) De stapeling moet zoodanig geschieden, dat de kisten niet kunnen beschadigen.

(12) De in foedralen gepakte voorwerpen moeten daaruit worden genomen.

(13) Van de opgelegde affuitten worden behalve bij 10,5 cm. Hw. de tapdekplaten omgekeerd op de tappannen gelegd, of, zoo ze scharnierend aan de affuit zijn bevestigd, opgeslagen, tenzij de affuiten op de koppen der zijwangen zijn geplaatst, in welk geval de tapdekplaten op de tappannen blijven bevestigd; de stelschroeven worden zooveel mogelijk uitgedraaid of zooveel mogelijk geheel uitgenomen en evenals de lunzen en voorasschijven van de affuiten, die van de raden zijn ontdaan, met bindriemen aan de affuit opgehangen; alle aan kettingen bevestigde spieën en sleutels moeten los afhangen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(14) Voor het behoorlijk onderhouden moet nog het volgende in acht worden genomen.

(15) De raden van de niet op schragen ondersteunde affuiten en voertuigen moeten bij de M.n. v. O. maandelijks, bij de veldbatterijen en bij het in batterij gestelde geschut wekelijks worden omgedraaid volgens de nummers tegen de velgen geplaatst, bij de veldbatterijen moeten bovendien maandelijks de linkerraden der affuiten en voertuigen tegen de rechter worden verwisseld.

(16) Ht. raden, niet voorzien van gummiradbanden welke lang aan de zonnehitte blootgesteld zijn geweest, legge men eenigen tijd in het water; dit mag evenwel niet te dikwijls geschieden.

(17) De asarmen alsmede al het niet geverfde ijzerwerk van de in de magazijnen opgelegde affuiten en voertuigen moeten zooveel mogelijk roestvrij gehouden worden door insmering met een matig dikke laag geweervet. Bij aangestoken raden worden de buiten de naaf uitstekende einden der asarmen niet ingesmeerd, maar met lichtgrijze verf gedekt.

(18) De randen der patroongaten in de roosters der munitiewagens mogen nimmer met olie of vet worden behandeld; deze moeten alleen met een drogen lap worden afgenomen.

(19) Van de in dienst gestelde affuiten en voertuigen worden de asarmen bij het in elkaar zetten met geweervet ingesmeerd en verder met machineolie onderhouden.

(20) Van de draagbare munitiekisten, vooral van die welke in dienst gesteld zijn geweest en weder worden ingeleverd, moet worden nagegaan of zij op de naden volkomen waterdicht zijn; in het ontkennend geval moeten de lekken worden gedicht, waartoe asfalt moet gebezigd worden.

IV. ONDERDEELEN VAN VUURMONDEN, AFFUITEN EN VOERTUIGEN

38. (1) Lange Ht. voorwerpen, zooals disselboomen, die aan kromtrekking onderhevig zijn, worden bij voorkeur opgehangen, of anders behoorlijk ondersteund.

(2) Raden worden liggende op de naven 5 à 6 hoog-voor treinkarren, keuken- en filterwagens 10 à 12 hoog- opgestapeld; de tweede stapel wordt eenigszins verhoogd en de raden daarvan zoover mogelijk tusschen die der eerste geschoven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(3) De vaste stand kan verzekerd worden door een verticale bamboe, welke door de naven gestoken en behoorlijk bevestigd wordt.

(4) Zij kunnen ook achter elkaar overeind geplaatst worden met een in horizontalen stand door de naven gestoken bamboe.

(5) Stelschroeven worden geborgen:

1e. in batterijkisten, bij voorkeur staande op de koppen of plat naast elkander over en weder liggende, of

2e. hangende tusschen naast elkander geplaatste latten, waarop de koppen rusten, op deze latten kunnen de affuiten, waartoe de stelschroeven behooren, met verf vermeld worden.

(6) Stelschroefmoeren worden bij de stelschroeven geborgen.

(7) Zundgattappen van de houwitsers van 12 cm A. worden uit de sluitstukken genomen en afzonderlijk daarbij opbewaard.

(8) Tot het weren van roest worden de in de magazijnen opbewaard wordende sluitstukken van vuurmonden met geweervet ingevet; andere IJ. en St. voorwerpen, welke blank gehouden moeten worden, smeert men met een matig dikke laag geweervet in. Grove IJ. voorwerpen worden geverfd.

V. A. ARTILLERIE GEREEDSCHAPPEN EN INSTRUMENTEN.

39. (1) Fijne werktuigen worden in kasten in droge lokalen geplaatst. Het laadgereedschap wordt bij voorkeur aan de klossen opgehangen. Is hiertoe geen gelegenheid, dan plaatst men het op rakken, waarbij de wisscherklossen elkander niet mogen raken; om het kromtrekken te voorkomen, moeten hierbij de lange stangen minstens op drie plaatsen ondersteund worden en de gereedschappen nu en dan worden gekeerd. De onderdeelen van het laadgereedschap worden in batterij- of andere kisten geborgen of wel op daartoe ingerichte rakken opgelegd.

(2) Lantarens gew. hangt men aan de zoldering aan stokken op.

(3) Keuringswerktuigen worden in de daarvoor bestemde kisten geborgen.

(4) Richtkijkers worden alleen schoon gehouden, doch mogen nimmer gepoetst, noch met olie of vet behandeld worden.

(5) Zie omtrent de overige optische instrumenten onder VIII. A.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(6) De overige bedieningsgereedschappen worden, naar gelang van hun aard en omvang, in kasten of kisten geborgen, of wel op den grond op planken geplaatst. De losse riemen worden van de voorwerpen afgenomen en, evenals de overige, bij voorkeur in bossen van tientallen, luchtig opgehangen.

(7) Blanke IJ. en St. deelen worden roestvrij gehouden door ze met een matig dikke laag geweervet in te smeren, de meeste zorg bestede men hierbij aan de IJ. en St. deelen der opzetten.

V. B. TELEFOONMATERIEEL.

40. Het telefoonmaterieel wordt luchtig opbewaard en nu en dan nagezien. Omtrent het opleggen van de elementen zie de Algemeene Ophelderingen aan het slot van dit hoofdstuk.

VI. DRAAGBARE WAPENEN MET TOEBEHOOREN, VERWISSELSTUKKEN, GEWEERMAKERSGEREEDSCHAPPEN EN MATEN, LEDERWERKEN, SLAG- EN BLAASINSTRUMENTEN, SCHERMGEREEDSCHAPPEN.

41. Zie de Algemeene Ophelderingen achter dat hoofdstuk.

VII. BUSKRUIT EN ERNSTVUURWERKEN EN DAARTOE BEHOORENDE BESTANDDEELEN, GEREEDSCHAPPEN EN PAKMIDDELEN.

42. (1) De wijze van opleggen en onderhouden is aangegeven in het H. E. V. II.

(2) Omtrent de verpakking zijn nadere gegevens vermeld in de beschrijvingen gesteld achter de verschillende artikelen.

(3) Alle in de magazijnen ledig opbewaard wordende pakmiddelen welke voorzien zijn van losse caoutchouc randen voor luchtdichte afsluiting, moeten gedurende de oplegging van die randen worden ontdaan en worden deze randen behandeld als voor caoutchouc is voorgeschreven.

VIII A. ALGEMEENE WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

43. (1) De bij de korpsen in gebruik zijnde kijkers van verschillende soorten mogen onder geen voorwaarde door de gebruikers uit elkander genomen worden.

(2) Mochten zich bij het gebruik gebreken aan de kijkers voordoen, zoo worden deze bij de betrokken Mn. v. O. tegen bekwame verwisseld of als er geen voldoende voorraad is zoo spoedig mogelijk schoongemaakt of ter herstelling opgezonden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(3) De in de Mn. v. o. aanwezige kijkers moeten worden opgeborgen op een droge plaats, in trommels dan wel in met blik of zink beslagen en van een z. n. luchtdicht sluitend scharnierend deksel voorziene kisten, waarin een of meer trommels met ongebluschte kalk. De foedralen en riemen moeten afzonderlijk worden opbewaard.

(4) Eens per maand moet nagegaan worden of zich vlekjes op de prisma's of lenzen vertoonen en van alle kijkers de lenzen uitwendig voorzichtig afgewreven met een schoone, goed uitgewasschen, volkomen droge linnen of katoenen lap.

(5) Voor het wegwrijven van vlekjes mogen alleen bij gewone veldkijkers de lenzen zoo noodig worden uitgeschroefd, doch slechts onder vertrouwd toezicht.

(6) Kijkers, waarbij met het wegwrijven van vlekjes geen afdoende verbetering wordt verkregen, moeten naar den A. C. W. worden opgezonden.

(7) In de pakmiddelen van alle in gebruik zijnde kijkers en kijkerinstrumenten, die zich daarvoor leenen, moeten zakjes met ongebluschte kalk worden geborgen; deze zakjes te vervaardigen van zeemleder of andere dichte stof.

(8) Optische instrumenten waaraan iets mankeert, worden dadelijk naar den A. C. W. opgezonden.

(9) Instrumenten, die gedurende zeer langen tijd niet gebruikt behoeven te worden, kunnen het best bewaard worden in dichtgesoldeerde Bl. doozen, waarin zich een weinig bijtende kalk bevindt; zelfs voor jaren doet zich dan geen verweering van het glas voor.

(10) Bij verzending mogen de instrumenten niet onmiddellijk in werk, stroo, enz. verpakt worden, maar moeten zij vooraf met droog papier omwikkeld worden. In de kisten mag geen ongebluschte kalk worden gedaan.

(11) Van in gebruik zijnde instrumenten moeten de glazen van tijd tot tijd met een droog penseel worden afgestoft en daarna met een zeer zuiveren, zachten en drogen doek afgeveegd worden; dit laatste moet in alle geval geschieden, wanneer zich sporen van vocht vertoonen. Zijn deze moeilijk weg te nemen, dan is het raadzaam een weinig alcohol van 95% te gebruiken.

(12) Blokken worden soortgewijze bij elkander geplaatst, en zoodanig bij of op elkander gelegd, als met de gedaante en samenstelling het best overeenkomt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(13) Handlieren plaatst men in een rij, naast of achter elkander met de zwengels eraan gebonden.

(14) Lantarens gew. hangt men aan de zoldering aan stokken op.

(15) Ladders worden buiten tegen de gebouwen onder de galerijen of afdaken aan haken opgehangen, of tegen den grond geplaatst.

(16) Liggers voor geschutstellingen, handspaken en piketpalen worden roostergewijze gestapeld; de handspaken en de piketpalen met de dikke einden over en weer. Bij gebrek aan ruimte kunnen goed geteerde liggers voor geschutstellingen ook in de open lucht worden opgelegd.

(17) Weegwerktuigen. Omtrent het bewaren, onderhouden en gebruiken hiervan wordt verwezen naar de A. O. 1895 No. 15.

(18) De voorzorgen die bij het bewaren van de gereedschappen in dit hoofdstuk in acht genomen worden, bepalen zich hoofdzakelijk tot het schoon en stofvrij houden, het behoeden van houtwerk tegen kromtrekken, het gangbaar houden van schijven in blokken en van de beweegbare deelen van andere werktuigen. Voor het gangbaar houden van assen, rondsels, tandraden, enz. van handlieren en dergelijke werktuigen wordt machineolie als smeermiddel gebezigd.

(19) De Merkijzers Brand- en Slag welke in de magazijnen opbewaard worden, worden met Koolteervernis bestreken.

(20) De voorwerpen van touw worden opbewaard als onder punt 27 is voorgeschreven.

VIII. B. PAK- EN BESCHERMINGSMIDDELEN.

44. (1) Beurstonnen worden bij voorkeur opgehangen.

(2) Kardoeskokers worden regelmatig gestapeld of aan de handvatten opgehangen.

(3) Tasschen hangt men bij voorkeur luchtig op, evenzoo overtrekken, kussens, mondkappen enz.

(4) Kisten worden soortgewijze bijeen op elkaar gestapeld.

(5) Presennings worden over latten of wel over balken luchtig uitgehangen, of bij beperkte ruimte gevouwen, doch dan bij goed weer nu en dan uitgehangen.

(6) Pakkisten moeten altijd in bruikbaren staat gehouden en op droge plaatsen regelmatig opgesteld worden; de deksels

PERPUSTAKAAN NASIONAL

moeten steeds met een paar nagels of houtschroeven op de kisten bevestigd zijn. Teneinde ervan verzekerd te zijn, dat de deksels blijven bij de kisten waarbij zij behooren, en zoodanig worden geplaatst dat de schroefgaten in deksel en kist juist overeen komen, moeten van alle pakkisten waarbij schroeven tot sluiting worden gebezigd (hiertoe ook te rekenen de kisten G. en Kl. voor geweren M. 95), de deksels en de kisten van eenzelfde merk worden voozien.

(7) Bedoelde merken zijn voor de onderscheidene Mn.v.O. (elk met inbegrip van de garnizoenswapenmagazijnen, die hieruit worden aangevuld), de W. D. W., de P. W. en bij aanmaak bij den A. C. W. de volgende:

V. M. v. O.	Weltevreden	A_1, A_2, enz.
„	Tjimahi	B_1, B_2, „
„	Koeta radja	G_1, G_2, „
„	Djocjakarta	T_1, T_2, „
W. D. W.	. . . . .	Q_1, Q_2, „
P. W.	. . . . .	R_1, R_2, „
A. C. W.	. . . . .	S_1, S_2, „
P. F.	. . . . .	W_1, W_2, „
S. M. v. O.	Bandoeng	V_1, V_2, „

(8) Kisten die het magazijn verlaten, moeten zijn voorzien van merk en nummer. Is een kist eenmaal voorzien van een merk en nummer, dan blijven deze behouden, in welk magazijn de kist zich ook bevindt.

(9) Het merken moet geschieden met transparanten van onderstaand model:

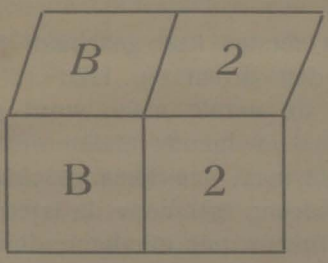

(10) Bij het dichtmaken der kisten moeten de merken op elkaar worden gericht.

(11) Het is ten strengste verboden de schroeven slechts gedeeltelijk uit te draaien en de deksels daarna met geweld

PERPUSTAKAAN NASIONAL

te openen, dan wel, de schroeven voor een deel met een hamer in te drijven.

IX. BEDDINGEN MET BEDDINGHOUT EN TOEBEHOOREN EN GEREEDSCHAPPEN VOOR DEN BATTERIJBOUW.

45. (1) Beddingen voor 12 cm. Hw. A. en 10.5 cm. L. 35 worden in de Mn. v. O. geheel uit elkaar genomen opbewaard; de met eenzelfde letter gemerkte onderdeelen (ribben, spilpot en beddingspil) bij elkander, de spil in den pot gestoken.

(2) Van de beddingen, die voor uitrusting van verdedigingswerken bestemd zijn, worden de remcylinders in de Mn. v. O. in elkaar gezet opbewaard en moeten, evenals die van de beddingen van in batterij staande vuurmonden, steeds volgens de voorschriften gevuld zijn.

(3) Beddinghout wordt in loodsen opbewaard, iedere soort afzonderlijk gestapeld, eenigszins van den grond verwijderd, de balken, ribben of planken niet dadelijk op elkander rustende, maar gescheiden door latten; voorts de stapels niet te dicht bij elkander en genoegzaan van de wanden der loods verwijderd, zoodat de lucht van alle zijden vrijen toegang heeft en gelegenheid bestaat de stapels van alle kanten te kunnen onderzoeken.

(4) Bij ingebruikstelling wordt het beddinghout met carbolineum bestreken, hetgeen — zooveel mogelijk in den oostmoesson — op dezelfde wijze geschiedt als het teren van houtwerken, doch steeds in de schaduw moet plaats hebben omdat anders de handen en het gezicht van de werklieden geschroeid worden.

(5) Voor den eersten keer geschiedt het bestrijken tweemaal (aan de kopeinden driemaal), later is eenmalige bestrijking voldoende. Bij de eerste maal word gerekend op 0,11 kg. per m^2. en bij de volgende malen op 0,07 kg. per m^2. (het voor de 2e en 3e maal bestrijken geschiedt eerst als het hout weer voldoende droog is). Voor de latere eenmalige bestrijking is 0,1 kg. carbolineum per m^2. benoodigd.

(6) Het hout dat aan directen invloed van zon, regen enz. is bloot gesteld, moet aan die zijde telkens na 12 maanden opnieuw met carbolineum worden bestreken, het overige gedeelte van de bedding eerst na 2 jaren, waarbij zorg gedragen moet worden het opgebroken beddinghout eerst gedurende

PERPUSTAKAAN NASIONAL

enkele dagen te drogen, daar het bestrijken van vochtig hout niet raadzaam is.

(7) Van geverfd beddighout moet vóór het bestrijken de verf verwijderd worden.

(8) Overigens is op beddinghout van toepassing hetgeen onder XIV hierachter omtrent constructiehout wordt voorgeschreven.

(9) Aardstampers worden doorgaans staande in rijen van 5 of 10 geplaatst, en kunnen ook gelegd worden op een dubbele rij latten, die op aan de zolderbalken aangebrachte houten rusten.

(10) Zij kunnen in bovenlokalen worden geplaatst.

(11) Piketpalen worden roostergewijze gestapeld.

(12) Pikhouweelen, schoppen en spaden kunnen op bovenlokalen roostersgewijze opgestapeld en op rakken gelegd worden. Schoppen en spaden kunnen ook staande in rijen tegen elkander gesteld worden, waarbij de eerste rij tegen een dwarslat moet rusten of wel worden zij in het rond tegen een standaard gesteld.

(13) Kruiwagens worden overeind, rustende op de handboomen, tegen elkander geplaatst of wel plat op elkander gezet.

(14) Pikethamers worden in ronde of vierkante stapels met de stelen binnenwaarts gestapeld.

(15) Rijen kunnen plat op den grond, of wel op rakken gelegd worden, waarbij men echter zorgen moet dat zij tegen het kromtrekken behoorlijk ondesteund zijn.

(16) Stelen worden roostersgewijze geplaatst.

(17) Waterpassen worden het onderste boven gehangen aan latten, die tegen de zolderbalken zijn aangebracht, of wel tegen elkander geplaatst met den kop van het eerste tegen den muur geleund. Het koord van het loodje wordt om den kop gewonden.

(18) Omtrent het onderhoud van de beddingen voor 12 cm. Hw. A. en 10,5 cm. L. 35 gelden de volgende voorschriften.

(19) De spil en het inwendige van den spilpot worden zoowel bij oplegging als bij gebruik onderhouden met geweervet.

(20) In het belang van de duurzaamheid worden alleen voor zoolang als noodig is ten behoeve van in batterij gestelde houwitsers beddingen in den grond gelegd; op de exercitiebatterijen voorhanden beddingen mogen dus slechts gebruikt worden voor oefening in het leggen ervan en in het aanbren-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gen van de rem, maar niet om de vuurmonden er blijvend op te plaatsen.

(21) Van de in batterij gestelde vuurmonden behooren de beddingen, die geruimen tijd moeten blijven liggen, op een laag grof zand te worden gelegd. Daartoe wordt in den grond een gat gegraven l. 6 en b. 5 m. In dit uitgegraven gedeelte wordt een laag zand ter dikte van minstens 0,4 m. gestort, dit met water aangeplempt en daarin de bedding gelegd, die ± 0,1 m. boven den omringenden grond moet uitsteken. Bij lossen of drassigen bodem zal naar omstandigheden een zandbed van grooter inhoud gelegd moeten worden.

(22) Waar de omstandigheden zulks veroorlooven zullen de vuurmonden niet op, maar in de nabijheid van de beddingen op zwalpen of planken worden opgesteld, met de noodige beschutting tegen regen, terwijl over de beddingen losse kappen van zeer eenvoudige constructie, bijv. van gegolfd plaatijzer, kunnen worden geplaatst, zoodat zij behoorlijk beschermd worden tegen den invloed van zon en regen.

(23) De beddingen worden om de 2 jaar (of eerder, indien dit noodig wordt geacht) in den drogen moesson opgebroken en de samenstellende Ht. deelen gedurende een week in den wind gelucht. Nadat hout- en ijzerwerk is nagezien en voor zooveel mogelijk is hersteld of vewisseld, worden de beddingen opnieuw gelegd.

(24) Het onderhoud van de gereedschappen bepaalt zich hoofdzakelijk tot het schoon en roestvrij houden; tot het laatste doel moeten de y. gereedschappen met een matig dikke laag geweervet worden ingesmeerd.

(25) Stelen, die niet geverfd moeten worden, worden met gekookte lijnolie onderhouden.

X. PAARDETUIG, POETSGEREEDSCHAPPEN EN KLUISTERMIDDELEN.

46. (1) Tot het opleggen van paardetuig en andere lederen voorwerpen (alsmede van den voorraad leder, XIV F.), worden bij voorkeur luchtige, droge en zooveel mogelijk tegen stof gevrijwaarde bergplaatsen gekozen, terwijl daartoe nimmer zolders onder pannen daken mogen gebezigd worden. De lucht in de lokalen moet behoorlijk ververscht, maar een te sterke luchtstroom vermeden kunnen worden, omdat deze een nood-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

lottigen invloed op het lederwerk kan uitoefenen; om het leder niet door de brandende zonnestralen te doen lijden is het soms noodig de ramen met grof linnen of zeildoeken gordijnen te behangen.

(2) Is het bij alle artillerie-voorwerpen nuttig, ze voor het opleggen na te zien en goed schoon te maken, dit geldt vooral de tuigen en het andere lederwerk; men zie deze voorwerpen derhalve ten strengste na, en lette daarbij op, of het haar der kussens zuiver is en deze vrij van mot zijn.

(3) Voorwerpen vervaardigd van tuigleder en pinkenleder worden vervolgens met vaseline ingevet op de wijze als in XIV F. nader is omschreven. Vóór het opleggen van de tuigen worden de vertinde deelen van stof gezuiverd, de IJ. deelen na ze van roest, enz. te hebben ontdaan zoo noodig opnieuw zwart gemaakt; die welke blank moeten blijven met een matig dikke laag geweervet ingesmeerd.

(4) De tuigen worden zooveel mogelijk ontdaan van de losse IJ. deelen en de tuigdeelen, bij bespanningen en anders soortsgewijze, aan daartoe ingerichte kapstokken of tuigrakken gehangen, waarbij zorg moet worden gedragen, dat de deelen elkander zoo min mogelijk aanraken en bij het afnemen en weder ophangen zoo min mogelijk op dezelfde plaats worden omgebogen. Zijn er geen kapstokken of tuigrakken voorhanden, dan hange men de tuigdeelen tegen zolders, en indien daartoe ook geen gelegenheid bestaat, legge men ze zoo luchtig mogelijk op elkander, waarbij echter ophooging moet vermeden worden, ter voorkoming van bederf.

(5) Van de IJ. deelen der tuigen worden de groote regelmatig aan latten gehangen, die gevoeglijk tusschen de balken der lokalen aan te brengen zijn, terwijl de kleine in kasten en kisten geborgen kunnen worden.

(6) Het bederf, waaraan het leder blootgesteld is, doet schimmel, verstikking, verharding en wat dies meer zij ontstaan, en zet zich met des te grootere snelheid en hevigheid voort, naarmate de bergplaatsen voor de bewaring minder geschikt zijn en de kiemen van het bederf, door vroegere minder zorgvuldige behandeling, in het leder aanwezig zijn; alleen een zorgzaam onderhoud kan het kwaad matigen en den voortgang vertragen.

(7) Nadere voorschriften betreffende het onderhoud en opleggen van lederwerken zijn hierachter opgenomen in XIV F.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XIII. GEREEDSCHAPPEN VOOR AMBACHTEN.

47. (1) De gereedschappen worden, zooveel mogelijk in een lokaal, ambachtsgewijze bij elkander, opgeborgen.

(2) Aanbeelden, speerhaken, verplaatsbare smidshaarden, blokken tot aanbeelden, schaafbanken en andere zware voorwerpen worden steeds in benedenlokalen geborgen.

(3) Blaasbalgen worden uitgespannen in droge luchtige lokalen aan de zolders opgehangen omdat bij het toegevouwen opleggen het leder op de naden verstikt. Hierbij moet zorg gedragen worden dat zij niet aan de brandende zonnestralen zijn blootgesteld.

(4) Boorijzers, holpijpen, naalden, diamanten, vijlen en dergelijke kleine artikelen dienen zooveel mogelijk in kasten of kisten, voorzien van sluiting, te worden opgeborgen, om ontvreemding tegen te gaan.

(5) Snijijzers plaatst men voor zoover ze niet in de kisten worden geborgen met de bijbehoorende onderdeelen op stellingen of rakken.

(6) Schaafbeitels worden uit de blokken genomen, goed ingevet en soortsgewijze opbewaard.

(7) Zagen en zaagbladen worden op stellingen gelegd, doch de grootere soort opgehangen.

(8) De overige gereedschappen worden, zooveel mogelijk soortsgewijze, op stellingen geplaatst.

(9) De Lr. bekleedingen der blaasbalgen worden onderhouden met vaseline.

(10) Blanke gereedschappen moeten steeds roestvrij gehouden worden, waartoe ze ingesmeerd worden met een matig dikke laag geweervet. Dit insmeren geschiedt het best met een kwast of borstel. Ingeval blanke gereedschappen reeds door roest zijn aangedaan, moeten zij daarvan gezuiverd worden met fijne amaril en olie, doch nimmer met zand.

(11) Raspen en vijlen moeten zoodanig in vooraf goed droog gemaakt en daarna met geweervet doortrokken papier gewikkeld of gepakt, dat zij elkander niet aanraken, maar door papier van elkander gescheiden zijn. Roest wordt met een stukje blik of dun plaatijzer weggenomen en daarna de schoongemaakte plek door middel van een borstel met een dunne laag terpentijnolie bedekt. Voor het overige mogen raspen en vijlen niet met vette zelfstandigheden worden ingesmeerd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(12) Bij de artillerie-inrichtingen en bij de Mn. v.O. moeten versleten vijlen door chemisch reinigen zoo mogelijk wederom voor het gebruik geschikt worden gemaakt.

(13) Dit geschiedt door koken in sodawater en daarna afborstellen. Vervolgens de vijlen te plaatsen in platte Ht. bakken, waarbij zij op de uiteinden dragen, en bloot te stellen aan de inwerking van 1 deel salpeterzuur op 8 deelen water.

(14) Proefondervindelijk moet voor elke soort vijl de tijd van inwerkeng worden vastgesteld (2 tot 4 minuten) — na ± 10 minuten zouden de tanden geheel zijn weggevreten.

(15) De zuurresten te verwijderen met kalkwater met behulp van een borstel.

(16) In plaats van bovenstaand mengsel kan ook worden gebezigd 1 deel zwavelzuur op 5 deelen water; de indompeling moet dan 2 tot 4 uren duren, terwijl het gevaar voor het wegvreten van de tanden veel geringer is.

XIV. MATERIALEN EN ALGEMEENE BEHOEFTEN.

A.

48. (1) Het constructiehout wordt bij voorkeur opgestapeld in loodsen, welke een vrijen doortocht aan de lucht toelaten, doch waarin het tegen den invloed van zonneschijn en scherpe winden, die dikwijls oorzaak van het scheuren zijn, beveiligd is.

(2) Loodsen waarvan de zijwanden uit regel- en latwerk bestaan, inzonderheid die met liggende schermrasters, zijn daarom aan te bevelen.

(3) Bijaldien een magazijn geen houtloodsen heeft, legt men het hout in luchtige lokalen.

(4) De vloeren der loodsen of lokalen, voor houtberging bestemd, moeten bestraat zijn, of anders met sintels, schelpen of dergelijke bedekt worden ten einde allen plantengroei tegen te gaan.

(5) Het hout wordt soortsgewijze en, zooveel mogelijk naar de volgorde van den I. I. op stapels geplaatst, die 0,2 tot 0,3 van den grond verwijderd moeten zijn. Hiertoe bevinden zich in sommige loodsen gemetselde dorpels, met Ht. dekstukken; waar deze echter niet voorhanden zijn moet men een stelling maken van ribben, welke door Ht. onderliggers of losse steenen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gedragen worden. De afstand dezer ribben moet zoo genomen worden, dat het daarop te leggen hout niet kan doorbuigen. De stapels mogen niet tegen de muren rusten; tusschen deze en de stapels moet de noodige ruimte tot doorgang gelaten worden.

(6) Balken, platen, ribben, stapele men op elkander, met tusschenlatten (stapellatten), d. ongeveer 0,022, die van gezond en goed droog hout moeten zijn, en recht boven elkander en boven de stellingen gelegd worden.

(7) De verschillende stapels balken, platen en ribben moeten onderling minstens een tusschenruimte van 0,02 tot 0,03 hebben.

(8) Planken moeten zoolang zij niet droog zijn, op dezelfde wijze als de balken, doch met stapellatten d. ongeveer 0,011 gestapeld worden; zijn zij geheel droog, zoo legge men ze zonder stapellatten snijdende of kruislings op elkander, de naast elkander liggende met tusschenruimten van 0,03 tot 0,05.

(9) Kleine stukken, als speeken, duigen, enz. worden met de noodige tusschenruimte kruislings gestapeld. Indien men hierbij in elke laag een gelijk aantal stukken legt en aan alle stapels hetzelfde getal lagen geeft, zal dit de opname van den voorraad zeer bespoedigen.

(10) Het beddinghout wordt, zooals reeds in IX gezegd is, geheel op dezelfde wijze als het constructiehout opgelegd en onderhouden; alleen zij opgemerkt dat gebruikt hout voor het opleggen behoorlijk schoongemaakt en, zooveel noodig gedroogd moet worden.

(11) De stapels hout moeten zooveel mogelijk zindelijk worden gehouden, zonder daartoe echter water te bezigen. Zijn zij in een gesloten lokaal opgelegd, hetgeen bij versch hout niet dan in den grootsten nood mag geschieden, dan zorge men voor een gedurig luchten. Voorts verwijdere men alles wat een vrije uitwaseming van het hout zou kunnen beletten. Men onderzoeke dikwijls de houtstapels en lette daarbij vooral op of er water op lekt of langs loopt, ook of zich aan de stelling of de onderliggers groei van zwammen vertoont, en daar een en ander spoedig bederf na zich zou kunnen sleepen, neme men hiertegen onverwijld de noodige maatregelen.

(12) Het hout moet minstens eenmaal per jaar verstapeld, daarbij omgekeerd en het onderste van elken stapel boven geplaatst worden, terwijl het bedorven en met worm aangedane

PERPUSTAKAAN NASIONAL

hout moet worden afgezonderd. De stellingen en stapellatten worden daarbij nauwkeurig nagezien.

(13) Wanneer het kopeinde van hout een scheur vertoont, wordt om het verder scheuren van het hout te beletten, loodrecht op de richting van de scheur een S vormig stuk bandijzer, dat over de lengte aan één zijde scherp gemaakt is, ingeslagen. Klampen mogen hiertoe niet gebezigd worden, omdat het hout onder de klampen verstikt.

B.

49. (1) Blik in kisten wordt op zeer droge plaatsen geborgen.

(2) Koper Rond en Vierkant, staal Plat, Rond, Vierkant en Werktuig, ijzer Band, Plat, Rond en Vierkant worden het best staande tegen muren in afzonderlijke vakken geplaatst, of wel op elkander op rakken gelegd.

(3) Koperplaat, messingplaat en ijzerplaat worden in rakken op elkander gestapeld.

(4) Aluminium-, brons-, koper-, messing- en witmetaalrommel worden soortsgewijze zooveel mogelijk in gesloten lokalen of kisten bewaard, terwijl oud gietijzer op hoopen gelegd wordt.

(5) Bloklood wordt regelmatig opgestapeld, loodrommel in kisten of hoopen, naar omstandigheden geborgen.

(6) Koper-, messing-, staal- en ijzerdraad worden aan pennen, die tegen de balken, beschotten of muren aangebracht zijn, gehangen.

(7) Zink moet steeds buiten aanraking van het ijzer worden bewaard.

(8) De metalen, vooral blik, staal en ijzer worden zooveel mogelijk droog gehouden en de roest daarvan geweerd, waartoe een doelmatige keuze van bergplaatsen noodzakelijk is, daar zij niet alleen zooveel mogelijk droog, maar ook vrij moeten zijn van nadeelige uitwasemingen, zooals die van riolen, stallen, enz. Voorts moet men staal en ijzer zoo min mogelijk in onmiddellijke nabijheid laten met aarde, zand of ongeverfd hout. Is men genoodzaakt blik en plaatijzer in zeer vochtige lokalen te bewaren, dan zou men het eerstgenoemde met geweervet kunnen insmeren, en het laatste met een zeer dunne laag lichtgrijze verf kunnen bedekken.

C.

50. (1) Houtschroeven worden in pakken van 144 stuks in kisten opgelegd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(2) Nagels en spijkers worden soortsgewijze, hetzij in pakken, hetzij los in kisten of tonnen geborgen.

D.

51. (1) Boschkolen moeten goed droog bewaard worden.

(2) Steenkolen bij groote hoeveelheden worden ter voorkoming van zelfontbranding, het best in van boven open bergplaatsen gelegd. Bij kleine hoeveelheden kunnen zij binnen de magazijnen worden bewaard. Men zorge in beide gevallen ze zoo te plaatsen, dat bij mogelijke zelfontbranding daardoor geen verdere schade ontstaat.

E.

52. (1) Katoen, linnen, wol, vlaggen- en zeildoek, enz. worden opgerold in kisten of kasten geborgen.

(2) Het onderhoud van deze stoffen en van waterdicht doek geschiedt zooals in punt 26 en van wasdoek zooals in punt 34 is vermeld.

F.

53. (1) Lamsvachten moeten op droge donkere plaatsen, buiten de zon, uit elkander opgehangen worden; zij moeten dikwijls uitgeklopt en met motwerende middelen behandeld worden.

(2) Vellen pinkenleder en tuigleder worden dadelijk na ontvangst van den leverancier geprepareerd met vaseline om het leder lenig te houden en zooveel mogelijk waterdicht te maken.

(3) De vellen worden daartoe op een tafel of op een vloer uitgespreid met de nerfzijde boven en aan die zijde middels een met zoet, liefst niet hard (kalkhoudend) water natgemaakten lap goed gewreven (ingevocht), opdat het leder de vaseline gemakkelijker en gelijkmatiger zal kunnen opnemen. Het vochten mag niet zoover gaan, dat zich bij dubbelvouwen van het leder kleine waterdruppels vertoonen.

(4) Daarna legt men op verschillende plaatsen van het vochtige vel wat vaseline en wrijft die met de vlakke binnenhand over de geheele oppervlakte, waarbij de vaseline door de wrijving en de lichaamswarmte dunner wordt en in de vezels van het leder wordt opgenomen.

(5) Het overtollige vet wordt met een schoonen, drogen lap afgenomen om bij een volgend vel te dienen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(6) Per m². leder rekene men op ± 0,004 kg. vaseline, bij zware dikke vellen iets meer, doch niet zooveel dat vet aan de vleeschzijde doorslaat.

(7) De aldus geprepareerde vellen worden in luchtige lokalen gestapeld, liggende op hoopen van ten hoogste 200 vellen, waarbij de stapels eens per jaar gekeerd worden, zoodat de onderste vellen boven komen te liggen. Tijdens dit keeren worden de vellen op de gewone wijze ingevet.

(8) Indien het leder wat hard is, worden de vellen ongeveer 14 dagen na het invetten eerst zacht, daarna sterk met de hand gekrispeld met de nerf binnen, waardoor de lenigheid en buigzaamheid van de vezels wordt verhoogd.

(9) De van pinkenleder vervaardigde voorwerpen waarbij zachtheid, lenigheid en buigzaamheid vereischten zijn, als: riemen, stooten en kappen (behalve de kappen voor handbijlen, tondeuses en dergelijke, die hun vorm nauwkeurig moeten behouden), broeken, hamen, karwatsen, kopstukken, kussens, omloopers, poetszakken, strengophoudlissen, teugels, wisscherovertrekken enz. worden onderhouden door invetting met vaseline om de zes maanden. De aanvang en het einde van den natten moesson zijn daartoe de meest geschikte tijdstippen.

(10) Het leder van voorwerpen, die stijf moeten blijven, zooals broko's, kappen voor handbijlen, paktasschen enz. mag niet te buigzaam zijn, opdat die voorwerpen hun vorm niet zullen verliezen en wordt derhalve slechts met droge borstels van stof, enz. gezuiverd, waarna c. q. de scharnierende gedeelten ingevet kunnen worden.

(11) Het invetten van bedoelde lederwerken geschiedt bij voorkeur niet met de hand, maar met een van vaseline doortrokken (liefst wollen) lap.

(12) Tuigdeelen worden vóór het invetten zooveel mogelijk uit elkander genomen en met een uitgewrongen natten lap flink afgewreven, waardoor tevens het eventueel aanwezige vuil wordt verwijderd.

(13) Mocht het leder uitslag vertoonen, dan wordt het vooraf buiten de magazijnen afgeborsteld en daarna met een schoonen, drogen lap afgewreven. Mochten sommige deelen wat hard zijn geworden, dan wordt het leder 14 dagen na het invetten eerst voorzichtig, daarna krachtig met de hand gekrispeld.

(14) Bij iedere bewerking wordt alles tevens nauwkeurig on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

derzocht; daarbij bevonden gebreken hersteld en de met haar gevulde gedeelten bovendien uitgeklopt.

(15) Aan het stipt opvolgen van bovenstaande voorschriften omtrent het periodiek invetten van leder of lederwerken moet streng de hand gehouden worden.

(16) Waar het niet bepaald noodig is, worden de stooten niet door de gespen, maar alleen door de passanten gestoken.

(17) In het algemeen wake men tegen langdurige, ommiddellijke aanraking van leder met ijzer, aangezien zich ijzerverbindingen kunnen vormen met het in het leder aanwezige looizuur, waardoor zwarte en brokkelige plekken ontstaan.

(18) De lokalen, waarin lederwerken zijn opgelegd (zie bij X), moeten zooveel mogelijk bij droog weder gelucht worden, waarbij echter gezorgd moet worden dat het leder niet aan directen invloed van zonnestralen wordt blootgesteld. Men wake vooral tegen ratten en muizen, die zeer belust zijn op leder.

(19) In gebruik zijnde lederwerken worden op gelijksoortige wijze onderhouden als de in de magazijnen opbewaarde, echter met dien verstande dat leder, dat daarvoor in aanmerking komt, eens per maand wordt ingevet; lederwerken, die nog al eens door en door nat worden, zelfs tweemaal in de maand, waarbij men wacht tot het leder weder bijna droog is. Ook de binnenzijde der tuigdeelen, die in aanraking komt met de dierlijke huid, wordt aan die zijde ingevet na te voren met een uitgewrongen natten lap flink te zijn afgewreven; de oppervlakte moet zoolang gewreven worden, dat de vaseline goed in het leder is opgenomen en zich op de oppervlakte geen vrij vet meer vertoont; het kan geen kwaad, indien op de gespen ook een weinig vaseline komt.

(20) Vorenstaande voorschriften gelden in het algemeen voor alle lederwerken in de verschillende hoofdstukken van den I. l. voorkomende; alleen voor die in hoofdstuk VI zijn in de algemeene ophelderingen achter dat hoofdstuk bijzondere voorschriften gegeven.

G.

54. (1) Droge verfwaren worden in kisten of tonnen op droge plaatsen gzet, terwijl aangemaakte verven in tonnen of vaten met een laag water bedekt, bewaard worden.

(2) De verschillende vernissen moeten in goedgesloten flesschen of Bl. bussen worden bewaard.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(3) Oliën en traan worden in bussen of flesschen, teer in vaten of bussen, alle zooveel mogelijk op koele luchtige plaatsen opgelegd.

(4) Petroleum, terpentijn en soortgelijke brandbare stoffen worden in goed gesloten bussen of flesschen bewaard en mogen niet in de bovenlokalen gebracht worden. Men lette voortdurend op den toestand der pakmiddelen, waarin zij geborgen zijn en herstelle of verwissele die zoodra eenig gebrek daaraan mocht ontdekt worden.

H.

55. (1) Touwwerk. Zie punt 27.

(2) Garen en koord moeten in gesloten kisten worden geborgen, waarbij naphthaline er tusschen wordt aangewend ter wering van mot. Deze artikelen moeten dikwijls worden gelucht.

(3) Werk moet vooral op zeer droge plaatsen worden opbewaard.

Z.

56. (1) Caoutchouc, alsmede de daarvan vervaardigde voorwerpen blijven het langst goed bij opbewaring in het donker, in zuivere eenigszins vochtige lucht. Een bepaald hermetisch afsluiten van de buitenlucht is niet aan te raden; een matige tocht van stofvrije lucht is zelfs voordeelig. Tegen het in aanraking komen met oliën of vetten en koper moet zooveel mogelijk worden gewaakt, daar zij caoutchouc aantasten. Inwrijving der voorwerpen, stukken, platen, buizen enz. met talkpoeder voorkomt het aan elkander kleven.

(2) Afzonderlijk opbewaard wordende caoutchoucringen voor buskruitkisten blijven in de oorspronkelijke verpakking.

(3) Kaarsen worden in pakken en deze in kisten, pek in tonnen, was in vaten of kisten, gele zeep in bussen en alle zoo mogelijk op koele luchtige plaatsen opgelegd.

(4) Koper- en tinsoldeer worden in kisten bewaard, het laatste ook wel regelmatig opgestapeld.

(5) Vilt moet in goed gesloten djatihouten kisten, rijkelijk van naphthaline voorzien, opbewaard worden.

(6) Zuren worden in nauwmondsflesschen, goed gesloten met een glazen stop, bewaard en mogen niet in bovenlokalen gebracht worden.

(7) De overige materialen en behoeften worden naar hunnen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aard, hetzij in kisten, kasten, tonnen, kruiken of flessshen geborgen, of wel regelmatig op stellingen opgelegd. Omtrent het bewaren valt in het algemeen te zeggen dat zij droog moeten bewaard en bederf zooveel mogelijk moet worden geweerd.

(8) Voor alle artikelen, die door menging of oplossing van verschillende zelfstandigheden worden verkregen, dient een proef in het klein de bereiding in het groot vooraf te gaan.

OPGAVE VAN DE MAXIMUM GEWICHTEN DER VRACHTEN IN DEN INDISCHEN ARCHIPEL EN WIJZE VAN DRAGEN DOOR KOELIES.

57. (1) Aangezien bij expeditiën in het binnenland het vervoer van munitie en ander oorlogsmaterieel in den regel door koelies moet geschieden, wordt omtrent het maximum gewicht der vrachten en de gebruikelijke wijze van dragen, het navolgende aangeteekend.

(2) Voor den geheelen archipel bedraagt, behoudens enkele nader te vermelden uitzonderingen, het maximum gewicht voor éénmansvracht 20 kg. en voor tweemansvracht 40 kg.; in moeilijk terrein moeten de vrachten naar omstandigheden verminderd worden.

(3) Op Amboina draagt één man met een pikoelan slechts vrachten van een maximum gewicht van 15 kg.

(4) Tweemansvrachten mogen op Amboina een maximum gewicht van 27 kg. en op Timor en de Aroeeilanden een maximum gewicht van 20 kg. niet te boven gaan.

(5) Vrachten, die niet of zeer bezwaarlijk in onderdeelen gesplitst kunnen worden, maken op de gestelde maximum gewichten een uitzondering.

(6) Voor het dragen bedienen de koelies zich doorgaans van een pikoelan, zijnde een veerkrachtige draagstok, met het midden over den schouder gedragen en aan welks einden de last zooveel mogelijk in twee gelijke deelen wordt verdeeld, door middel van touw of rotan bevestigd, of in daaraan hangende manden geplaatst wordt.

(7) In sommige streken, zooals in de residentiën Semarang en Djokjakarta, worden éénmansvrachten ook wel op het hoofd gedragen, terwijl ter Borneo's Westkust en op de meeste buitenbezittingen de inboorlingen die vrachten bij voorkeur dragen op den rug in lichte manden, hangende aan banden van boom-

schors over den schouder en over het voorhoofd, dan wel op het hoofd.

(8) Voor tweemansvrachten bedient men zich allerwegen van pikoelans, waarbij de last in het midden hangt en waarvan de dragers zich aan de einden plaatsen.

(9) Op Amboina dragen de inboorlingen de vrachten bij voorkeur met hun tweeën; ter Sumatra's Westkust dragen de inboorlingen bij voorkeur éénmansvrachten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL